

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

A vintage, sepia-toned photograph of a man and a child by a lake. The man, wearing a cap and a heavy jacket, stands on the left, looking towards the child. The child, wearing a patterned sweater, is crouching on the grassy bank, reaching towards a small model sailboat on the water. The sailboat has a white sail and is reflected in the calm water. The background shows a line of trees and a building in the distance.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 8
Aug
1949.
Pris 65 öre

STOCKHOLM
med omgivningar

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan undvara. Skydda Eder själv och Edra barn genom inträde i ortens erkända sjukassa

STOCKHOLMS LÄNS
ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 — Stockholm
Tel. 23 09 85

BORÅS och SÖDRA
ÄLVSBERGS LÄN

Borås Fabriksnederlag

DEN SVENSKA HANDLAREKÄRENS
FÖRNÄMSTA INKÖPSKÄLLA

STIGEN

A.-B. ALF STIGENS FÄRGERI
Tel. 551 70

SANDARED

Färgning, Appretering
Konstlädertillverkning

A.B. Kamgarn BORÅS

AB NORRMALMS GJUTERI &
MEK. VERKSTAD

Telefon 103 93

BORÅS

GJUTGODS och REPARATIONSARBE-
TEN för TEXTILINDUSTRIEN

Gusums Blixtlås

FABRIKSNERDLAG

D. G. Rudholm & Co

Tel. 119 07 & 144 07

Borås

BORÅS och SÖDRA
ÄLVSBERGS LÄN

Aktiebolaget Pettersson & Tisell Kinnahult

ESKILSTUNA

SE PÅ SLANTEN
OCH KVALITETEN —
köp i

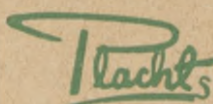
konsum

ESKILSTUNA

P. LINDAHLS BOKHANDEL
Kungsgatan 10 Tel. 310 40
ESKILSTUNA

Stor sortering i allt vad till branschen
hörer.

EN PÄLS

PÄLSATELJÉ
Nyforsgatan 3 D - Tel. 360 69 - Eskilstuna

från våra ateljéer
kännetecknas av
en säker, förfinad
stil och omsorgs-
fullaste utförande.
Pälsvaror i detalj
och engross, kvali-
tetsvaror till låga
priser.

FALKÖPING

Bröderna Wahl A.-B.

FALKÖPING

Tel. 148 o. 1148 — Tel. 148 o. 1148

Disponenten 902

Haglund & Söner

AKTIEBOLAG

Tel. 30 och 77

FALKÖPING

FALKÖPING

S. Svaréns Trikkåfabriks A.B.

TEL. NAMNANROP: SVARÉNS

— FALKÖPING —

GÄVLE

VACKRA MÖBLER
STIL — KVALITET — LÅGA PRISER
AB SÖRMANS MÖBELAFFÄR
Drottninggatan 11, Gävle. Telefon 875
Sandviken. Telefon 3472

NYBYGGNADER, OMBYGGNADER
och husbyggnadsreparationer
utföras förmånligt

PRAKTISKA BYGGNADS AB
Drottninggat. 56 - Tel. 2968, 3969
Införda kostnadsförslag

BETALD ANNONSPLATS

HÄLSINGBORG

VIGGO AKTIEBOLAG

Hälsingborg

Kirurgiska instrument
Operationsmöbler
Förbandsmaterial

Zoegas **ZOÉGA & SON**

KÄFFEROSTERI

Drottningg. 30—36

Tel. Namnanrop:

Zoegas kaffe

eller 204 70

CARL ABERGS Maskinverkstad
Hälsövägen 31 Tel. 103 86
HÄLSINGBORG
Tillverkar mindre specialmaskiner o.
apparater. Utför maskinreparationer

BETALD ANNONSPLATS

Kontrollmärke,
lagligen skyddat

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Kocksgatan 15, Stockholm

Tel. 41 39 99 o. 44 40 40 (Växel) Postgiro 95 00 11

Prenumerationspris: Helår 7:—, halvår 4:—

AUGUSTI 1949

Utkommer en
gång i månaden
12:e årgången

Ansvarig utgivare:
EINAR HILLER

Ägare:

DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND

Redaktör:
SIXTEN HAMMARBERG

EN NORDISK LINJE

Kampen mot tuberkulosen skärpes över hela världen. Stora internationella sammanslutningar, bl. a. Röda Korset, ja till och med Förenta Nationer har upptagit frågan på sitt program. Det är fråga om ett mera systematiskt uppspårande av smittokällor, förebyggande åtgärder mot sjukdomens spridning, mera motståndskraft mot sjukdomen hos befolkningen genom vaccinering och för de upptäckta fallen, en god sjukvård och en väl organiserad eftervård. Det var med denna vidare syn på hela tuberkulosfrågan som De Nordiska Tuberkulosförbundens Centralorganisation, som utgör en sammanslutning av de tuberkulösa riksorganisationer i Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island, upptog en del brännande problem inom tuberkulosvården till kritisk analys vid sammanträde i Stockholm i samband med vårt riksförbunds jubileumskongress. Bland frågor av gemensamt intresse för de nordiska länderna märktes särskilt frågan om ingrepp i den personliga friheten med anledning av tuberkulosjukdom. Denna fråga har blivit ytterst aktuell under det sista året, sett i internationellt sammanhang. Vid årsskiftet genomfördes i Norge en lag om obligatorisk calmettevaccination, vilket innebär att varje medborgare är skyldig att låta vaccinera sig mot tuberkulos. I Finland har även antagits en ny tuberkuloslag, som innefattar skärpta bestämmelser. En person, som uppenbart åsidosätter gällande ordningsregler m. m. och utsätter sin omgivning för smittofara, kan under vissa förutsättningar tvångsvis intagas på anstalt. Motsvarande bestämmelser, om tvångsåtgärder mot smittoförande, asociala lungsjuka, finnas även i norsk-, dansk- och isländsk tuberkuloslagstiftning. Går man utanför de nordiska ländernas krets finner man bl. a. att Schweiz nyligen haft en allmän folkomröstning om införande av obligatorisk skärmbildsundersökning för hela landet. Lagförslaget samlade dock ej erforderlig majoritet hos folket, var-

för frågan tillsvidare fallit. Det är i korthet något om vissa ingrepp i den personliga friheten, när det gäller tuberkulos. Hur ställer sig denna fråga för vårt eget lands vidkommande? Beträffande calmettevaccinering ha vi hittills följt den frivilliga linjen, d. v. s. att man i vårt land inte infört någon lagbunden bestämmelse om vaccinering. Meningarna om behovet av dylika åtgärder ha emellertid varit delade vid olika tillfällen inom den medicinska expertisen i Sverige. I stort sett torde väl dock professor Arvid Wallgrens inställning — publicerad i en artikel i Status februarinumner 1949 — att en lag om obligatorisk vaccinering för svenska folket f. n. inte är aktuell, då man på frivillig väg kunnat nå goda resultat, vara utslagsgivande för fackkunnskapens syn på frågan.

Nu gällande svenska tuberkuloslag, som antogs år 1939, innehåller ingen bestämmelse, som ger möjlighet att intaga och kvarhålla smittoförande, asociala lungsjuka genom tvångsåtgärder. Lagen upptager emellertid en bestämmelse om skyldighet för person, som av läkare misstänkes vara behäftad med smittosam tuberkulos, att underkasta sig undersökning. Vår tuberkuloslag medger tvångsundersökning — till och med genom polishandräckning — men härmed har man också dragit ut de yttersta konsekvenserna av lagens bestämmelser. Man kan inte tvångsinternera och kvarhålla viss person på anstalt med stöd av nu gällande lag.

Frågan om att komplettera vår tuberkuloslagstiftning med en bestämmelse, som ger möjlighet till tvångsinternering i enlighet med vad ovan i korthet angivits, har varit aktuell i olika sammanhang. De lungsjukas riksförbund har härvid framfört allvarliga betänkligheter mot en tvångslagstiftning, som ensidigt riktar sig mot den grupp av medborgare, som drabbats av tuberkulos. Den praktiska tillämpningen av en sådan lagstiftning måste ge tillräckliga garantier för den per-

sonliga frihet, som varje människa i ett demokratiskt land har rätt att fordra. När frågan därför tagits upp i ett större sammanhang — i samråd med det centrala organet för samarbete mellan Nordens tuberkulosförbund — betyder inte detta att vårt förbund gett avkall på den tidigare principiella inställningen till tvångsåtgärder. Den skärpta kamp mot tuberkulosen, som bär dagens signaturljud världen runt, har — som i kortet nämnts i denna artikel — även resulterat i signaler om mera direkta ingripanden och skärpt lagstiftning på området.

Med hänsyn till vad här berörts är det helt naturligt, att man vid det nordiska rådsrådet tog upp den aktuella frågan om ingrepp i den personliga friheten, föranledda av tuberkulossjukdom. Syftet härmed var närmast att söka komma fram till en gemensam nordisk linje, en norm för gemensamt handlande från de tuberkulosas egna organisationers sida. I den deklaration, som avgavs vid sammanträdet i Stockholm den 7 juli, var man i princip ense om, att samhället bör ha möjlighet att skydda sig mot individer, som utsätta sin omgivning för uppenbar smittofara och sakna insikter om konsekvenserna av sitt handlingsätt, men att vid ev. frihetsberövande garantier måste skapas för den enskilde individens frihet. Denna principiella inställning innefattar även andra grupper av sjuka. Vid ev. tvångsinternering av smittoförande, asociala lungsjuka å anstalt eller andra former av frihetsberövande, måste samhället ge möjlighet åt dem, som drabbats härav, att ge sin mening till känna, innan definitiva beslut fattats. Grundläggande för deklarationen är, att respektive landsförbund av tuberkulösa skall ha möjlighet till direkt representation och medinflytande i de organ, som ha att handlägga och besluta i dessa frågor samt att samhället skapar ekonomiska garantier för dem, som drabbas av frihetsberövande åtgärder.

Detta uttalande, som även återgivits i pressen, har publicerats på ett sätt, som i en del fall ge sken av att de tuberkulosas organisationer vilja aktualisera en tvångslagstiftning, ja, rent av kräva sådan lagstiftning. Vi vilja understryka, att kravet om lagstiftning mot tuberkulos — i den mening här avses — drivits fram av andra krafter än vi. Delegaterna för de nordiska tuberkulosförbunden ha emellertid sökt se objektivt på frågan. I Norge har man kanske funnit den klaraste definitionen på vad en sådan objektivitet innebär i uttrycket: **tuberkulosen är inte bara en privat angelägenhet, den är hela samhällets!**

Det centrala i deklarationen av den 7 juli i Stockholm är, som framhållits, att man sökt finna en gemensam norm — en nordisk linje för handlande, när det gäller frihetsberövande ingripanden. Man kan givetvis ha delade meningar om värdet och betydelsen av denna de-

klaration. Men det bör även hållas i minnet, att man sökt komma fram till en gemensam ståndpunkt i en fråga, där tidigare stor oklarhet rått. Man har från de tuberkulosas egna organisationers sida framförallt velat säkra rätten till medinflytande vid livsviktiga avgöranden åt de tuberkulösa. Det är också en viktig sak att understryka — inte minst för vårt eget riksförbunds vidkommande — att man först bör pröva alla andra utvägar innan man börjar formulera tvångsparagrafer. En lagstiftning av den karaktär här avses är en oerhört ömtålig sak. För vår del vilja vi inte påskynda tvångslagstiftning mot tuberkulos med stöd av den deklaration, som avgivits av De Nordiska Tuberkulosförbundens Centralorganisation.

Sixten Hammarberg.

Streptomycin "dum medicin" — märkligt uttalande av brittisk expert

En av Storbritanniens förnämsta lungspecialister, dr Geoffrey Marshall, har riktat ett förnyat angrepp mot streptomycinet, som han redan tidigare kallat en "dum" medicin.

Inför samväldets tuberkuloskonferens med nära 1.200 deltagare från 50 länder sade han, att streptomycinet förbättrande inverkan på patienten är kortvarig. Efter åttonde veckan slutar i flertalet fall preparatet att döda tuberkulosbacillerna, som i stället börjar anpassa sig efter medicinen och blir ända upp till 4.000 gånger så motståndskraftiga som de normala, och dessa bakterier kan sprida sig till andra personer.

Hittills inga liknande erfarenheter i Sverige säger professor Kristensson

Att misstankar i denna riktning också dykt upp i Sverige framgår av en artikel, som professor Anders Kristensson nyligen publicerat i De Lungsjukas Riksförbunds jubileumsskrift. Professorn betonar att en del forskare funnit att tuberkelbacillen under inverkan av bl. a. streptomycin skulle förvärva en mer eller mindre hög motståndskraft mot detsamma. Härigenom skulle den tuberkulösa processen ej längre bli påverkbar. Det är möjligt att så kan vara fallet, skriver professor Kristensson, men jag för min del har hittills inte träffat på en dylik resistens.

Fr. o. m. den 1 september 1949 har redaktör Sixten Hammarberg endast mottagning på redaktionen på följande tider: måndagar och fredagar kl. 14—16.

Samtal per telefon eller personliga besök rörande manuskript, inköp, honorar m. m., mottagas alltså endast på ovan angivna tider.

MAN skriver I PRESSEN

Riksförbundets jubileumskongress dagarna den 3—6 juli visade, att de idéer förbundet framför fortfarande ha livskraft och aktualitet. Nedanstående sammanställning av några rubriker, hämtade ur dagspressen, ger en uppfattning om detta förhållande. I de följande pressklippen ha även några tidningar gjort en värdering av förbundets uppgifter, närmast med anledning av det program för förbundets kommande arbete, vilket antogs av kongressen.

Är en organisation för lungsjuka nödvändig?

frågar sig *Aftontidningen* och skriver:

När de lungsjuka på sin tid organiserade sig i ett riksförbund mottogs beslutet med en viss skepsis. Var det nödvändigt att en grupp människor som råkat ut för en viss sjukdom sammanlöt sig för att tillvarata sina intressen? Samhället hade ju specialorgan för att ta vård om alla de problem, som kunde sammanhänga med vård och eftervård.

Den tveksamhet som från början mötte De lungsjukas riksförbund är numera försvunnen. Förbundet har ägt förmågan att belysa de lungsjukas varierande problem på ett sätt som väckt respekt och det råder numera inga delade meningar om att de samhälliga organen på området med positivt intresse följer förbundets propåer.

Under arbetskraftsbristen år har frågan om de partiellt arbetslösa problem varit brännande aktuella. Och är det fortfarande. I det framtidsprogram som De lungsjukas riksförbund framlade vid kongressavslutningen slog man fast, att eftervården för lungsjuka ännu inte fått en systematisk organisation.

"Fackförbund för sjuka"

kan man kalla De lungsjukas riksförbund skriver *Aftonbladet* och gör en analys av samhällets brister, sett i relation till förbundets arbete.

I och för sig är det en anklagelse mot samhället att en sådan organisation finns till. Det borde inte behöva förekomma att människor som drabbats av sjukdom skall nödgas sammansluta sig i stora organisationer för att tillvarata sina intressen och göra sina behov och krav hörda. Men i detta fall tyder mycket på att det varit nödvändigt, och uppenbarligen har organisationen spelat en icke obetydlig roll i olika sammanhang. Främst har det gällt att driva fram förnuftigare typer av sjukhusvård med fullt beaktande av de skiftande psykologiska problem som lång sjukhusvistelse, ofta under subjektivt sett hyggligt hälsotillstånd, er-

bjuder. I nära sammanhang härmed står problemen om övergången till arbetslivet. Ingen kan med bästa vilja i världen påstå att samhället i det fallet har gjort vad det kunnat. Som regel blir nu övergången från en på grund av otillräcklig arbetsterapi alltför sysslös sjukhusvistelse till det ordinära arbetslivet med dess krav alltför oförmedlad. Ofta nödgas vederbörande alltför snart fyllda arbetskrav som inte står i proportion till hälsa och krafter. Var och en vet att detta för många resulterar i förnyat insjuknande med ny sjukhusvistelse.

Dessbättre har myndigheterna nu sin uppmärksamhet riktad på nämnda problem och enligt vad statssekreterare Nyström meddelade kongressen skulle vid nästa års riksdag hithörande frågor upptas till behandling. Avsikten är att i samband med de allmänna åtgärder som förbereds för utbyggnaden av den produktiva socialvården komma till en rimlig lösning även av tuberkulösvårdens eftervårds- och arbetsvårdsproblem.

Förbundets nya program, som antogs av kongressen har kommenterats livligt i pressen landet runt. Vi ha inte möjlighet att i detta nummer göra en utförlig redogörelse om programmets innehåll. Några glimtar ur pressen om innehållet följer här.

Om behovet av medicinsk allmänbildning.

En bättre medicinsk allmänbildning, d. v. s. verklig kunskap om sjukdomens karaktär och förlopp, måste bli grund för verkligt förtroendefullt samarbete mellan friska och sjuka. Tyvärr råder ännu en i många fall obefogad smittorädsla för f. d. sanatoriepatienter, en smittorädsla, som grundas på subjektiva omdömen utan medicinskt verklighetsunderlag. Förbundet söker även att genom en egen kursverksamhet ge medlemmarna goda insikter om de medicinska och sociala problem sjukdomen innebär.

Det behövs ett bostadsprogram — särskilda konvalescenthem för lungsjuka...

Frågan om särskilda konvalescenthem är brännande bl. a. därför att vårdtiderna vid sjukhusen visar en tendens att bli kortare. Ett stort behov av konvalescentvård finns för sådana, som utan att vara i direkt behov av sjukvård behöver en tids vila och rekreation. Alderdomshemmen får inte — som hittills i viss utsträckning skett — bli konvalescenthem för lungsjuka. Bostads-sociala utredningens förslag om särskild bostadssubvention för familjer med tuberkulös medlem, vilket även innefattar att den tuberkulöse skall ha tillgång till viss avskildhet, måste upptas

Kampen mot tbc börjar föras med nya läkemedel

— Den medicinska forskningshandlingen av tuberkulos med väg eller med hjälp av mikrogade förhoppningar om möjligheten till en effektiv behandling i...

— Tubb fram till en början av be-
— ällda på synt...

Smittorädslan ofta svårt hinder för de lungsjuka

— Tuberkulosvården har i huvudsak hittills bestått i att fram ett tillräckligt antal vårdplatser...

Arbete, vila, trygghet, hänsyn bästa eftervård för tbc-sjuk

Den sista och inte minst betydelsefulla fasen i tuberkulosbekämpandet

...ga bestämmelserna inom försäkringsformerna...

10 proc. av all fattigvård har tuberkulos till orsak

— Tuberkulosvården har i huvudsak hittills bestått i att få fram ett tillräckligt antal vårdplatser för upptäckta fall samt att hindra sjukdomens spridning, yttrade förbundssekreterare Sixten Hammarberg i De lungsjukas riksförbund i ett anförande vid jubileumskongressens avslutning på onsdagen.

PAS - kombination vid tbc-behandling

Den medicinska forskningens senaste rön har gett oss berättigade förhoppningar...

Hög utbildning av lungsjuka föreslås av riksförbundet

Den sista och inte minst betydelsefulla fasen i tuberkulosbekämpandet

till praktisk lösning så snart som möjligt. Beträffande konvalescenthem för lungsjuka, bör sådana inrättas inom större upptagningsområden, landstingsområden och kommuner, med utgångspunkt från antalet vårdplatser på tuberkulossjukhusen.

Om rätt till arbete — kvalificerad utbildning.

Arbetsvården inleds redan på sanatoriet med sysselsättnings-terapi. Sedan följer arbetsträning, anslagsprövning, yrkesutbildning till ur hälsovårdssynpunkt lämpliga levnadshandlingar, allt efter individuella förutsättningar. Förbundet anser att lungsjuka med anlag och förutsättningar bör få en hög och kvalificerad utbildning för att kunna uppväga sitt handicap och bli mera konkurrenskraftiga på arbetsmarknaden. För dem som inte kan konkurrera på den öppna marknaden, bör skyddad sysselsättning och hemarbete ordnas under betryggande sociala och hygieniska förhållanden. Det föreslås bl. a. att företagsnämnderna blir kontaktorgan mellan fackföreningar och arbetsgivare vid behandling av anställningsfrågor för tuberkulösa.

Ett betryggande försäkringssystem mot tuberkulos.

Tuberkulosen har en sådan karaktär, att det varit svårt anpassa bestämmelserna inom försäkringsformerna med hänsyn till skiftande individuella sjukdomsförlopp. Följden blir oftast ett osäkerhetsförhållande och en otrygghet, vilket i hög grad verkar störande på den återställningsprocess hjälpen innerst skall syfta till. Bristen beträffande de olika försäkringsformerna jämte sjukdomens allmänt ekonomiskt nedpressande karaktär gör, att de tuberkulösa i betydande utsträckning kommer att tillhöra det s. k. fattigvårdsklientelet. En utredning, som gjorts av Socialstyrelsen, visar att inte mindre än 10 procent av alla de osäker till att fattigvård måste utgå har sin grund i tuberkulossjukdom.

Något om ett kulturprogram.

För en människa, som blivit isolerad genom sjukdom, finns det stora risker att komma i en rent psykisk misär, som förlamar handlingsviljan och den normala personlighetsutvecklingen. Tuberkulosen drabbar i stor utsträckning de yngre och mera livskraftiga årsklasserna. Det är fråga om människor, som brytas ut ur sin tidigare miljö, komma bort från arbete, hem, vänner och bekanta, föreningsliv och kulturlivets värden, för att planteras om i en sjukhusmiljö med de restriktioner i själva livsföringen, som sjukdomen och anstaltsvistelsen innebär. Konsekvenserna av restriktioner och isolering i själva livsföringen böra inte överdrivas — dessa sammanhånga givetvis även med förutsättningarna att övervinna sjukdomen — men man måste också förstå denna situation ur psykisk och social synpunkt. På senaste tiden har ett nyvaknat intresse att göra sjukhuslivet mera meningsfullt och utvecklingsbefrämmande genom sysselsättnings-terapi och intensifierad studieverksamhet m. m. gjort sig gällande. Betydelsen av sådan verksamhet kan inte nog framhållas. Kan man genom stimulerande sysselsättningsterapi, korrespondensstudier och andra former av självverksamhet göra sjukhus-tiden så lärorik som möjligt, betyder detta mycket för de allmänna förutsättningarna att komma till rätta med tillvaron, när patienterna komma ut i förvärvslivet igen.

Litteratur, konst och musik och andra kulturella värden måste mera än hittills bli sjukhusens egendom. Sjukhusens upprustning hittills har i huvudsak bestått i att skapa en god standard i vad det gäller den rent medicinska behandlingen. Detta är naturligtvis det grundläggande för sjukvården, men det är också av stor vikt, att man redan på sjukhusen söker underlätta patienternas psykiska och sociala anpassning. Det måste därför bli en betydelsefull uppgift för sjukhusen att först och främst skapa tillräckliga utrymmen med studierum, lokaler för sysselsättnings-terapi, patientbibliotek och andra anordningar för patienternas självverksamhet.

Fest och arbetstungt allvar präglade förbundets jubileumskongress

*Nytt förbundsprogram — ökad aktivitet —
förverkligandets årtionde inledes*

För den, som varit med om samtliga förbundsmöten allt sedan De lungsjukas riksförbunds tillkomst år 1939 fanns det säkert många anknytningspunkter från de gångna årens sammanträffanden, men kanske även många kontraster, till årets stora jubileumskongress. Förr om åren har själva öppningshögtidligheten avverkats ganska snabbt, och sedan har man kastat sig direkt in på själva arbetsprogrammet med livliga, ibland oftast hetsiga men givande och utvecklingsbefrämjande debatter. I år bröts denna tradition på ett högst markant sätt. Det var ju ett tioårsjubileum — tio arbetsfyllda år från 1939 till 1949 skulle firas. Och då har man väl rättighet att rucka på de traditioner en organisation, som endast verkat under loppet av tio år, hunnit förvärva. Vi gissa, att de äldre pionjärerna i minnet genomlevde de gångna årens intensiva inledningsdebatter under det att en stor orkester nu tog tiden i anspråk med ett ansenligt reportar vacker musik, ömsom allvarlig, sprittande och eggande, fram till en stämmingsfull avslutning med "ur Bröllopet på Ulfåsa".

En mycket viktig sak får inte glömmas medan vi är inne på traditioner, och det är, att solen log lika mildt — för att inte säga hett — som vi vant oss med under gångna år. Solen och den intensiva sommarvärmen hör ihop med våra kongresser. Det var därför ett mycket lyckat schackdrag från arrangörernas sida att, omedelbart efter öppningshögtidligheten den minnesvärda dagen 3 juli, ordna en semestertripp per buss för kongressen i huvudstadens natursköna omgivning. Dett var dock — märk väl — att förena det nyttiga med det nöjsamma. Semesterfärden gällde ett besök på det nyuppförda semester- och rekreationshemmet för Föreningen för lungsjuka i Stockholm ute vid Ältasjön. Denna idylliska anläggning, driven av de lungsjuka själva, gav säkerligen impulser till liknande initiativ i andra landsändar. Av kongressdeltagarnas spekulativa miner och planer att döma under vistelsen i den natursköna omgivningen ute vid Ältasjön, kan man nog vänta sig "byggen", i stil med vad stockholmarna lyckats åstadkomma, även i övriga delar av landet.

Innan vi gå vidare i den mera allvarliga delen av detta referat med tal och socialpolitiska problem måste också nämnas, att Stockholms stad beredvilligt hjälpte förbundet med de festliga arrangemangen. En stilfull mottagning på Stadshuset för hela kongressen och ett lika gästfritt mottagande senare efter kongressdagarna för De Nordiska Tuberkulosförbundens Centralorganisation svarade staden helt för.

Statssekreterare Per Nyström framför i ett tal sin hälsning från regeringen.

Hälsningstal.

När förbundets ordförande, riksdagsman Sigfrid Jonsson inledde med hälsningstal kunde han blicka ut över en stor och representativ församling. Drygt ett 130-tal ombud från lokalföreningarna, ett tjugotal gäster från de nordiska broderförbunden i Danmark, Norge, Finland och Island, särskilt inbjudna hedersmedlemmar från tiden för förbundets bildande samt representanter för officiella institutioner och övriga organisationer av partiellt arbetsföra m. fl., hade infunnit sig. Förbundsordföranden redogjorde i korthet för huvuddragen i förbundets utveckling. — Det finns väl numera knappast någon officiell person, i riksdag, landsting eller kommuner, som kunnat undgå att vid något tillfälle taga del av förbundets synpunkter på tuberkulosvårdsfrågorna — framförallt eftervården — framhöll riksdagsman Jonsson. Förbundet har gått i spetsen för en mäktig opinionsbildande verksamhet. De många möten och konferenser, som ägt rum i förbundets regi, har skapat en god grund för påbörjade och kommande reformer. Det är också vår förhoppning, att den kommande tioårsperioden skall föra teorierna och förslagen till praktisk handling. Vi äro väl medvetna om att mycket av nöd och förödmjukelse ännu existerar i vårt sven-

ska samhälle — inte minst för de lungsjuka. Men vi är optimister för framtiden, och vi tror, att det skall bli möjligt att skapa ljusare och lyckligare livsbetingelser. Om vi inte varit optimister skulle vi aldrig kunnat föra vårt förbund framåt på det sätt som skett. Vi ha i dag över 120 lokalföreningar över hela landet med sammanlagt 20.000 medlemmar.

Regeringen hälsar kongressen.

Statssekreterare Per Nyström framförde en hälsning från regeringen och speciellt social- och inrikesministerarna, som tyvärr voro förhindrade att närvara. Statssekreterare Nyström betonade det stora värdet av den propaganda förbundet bedrivit och i hälsningen låg också ett erkännande från statsmakternas sida åt förbundets arbete. Härefter berördes de organisatoriska anordningar för arbetsvård och eftervård som planeras.

Han omtalade att staten från mitten av 30-talet, då de partiellt arbetsföras problem började ventileras på allvar, och fram till 1948 sparat 90 miljoner i direkta utgifter till understöd i form av förtidspensionering. Härtill kommer att ett stort tillskott av arbetskraft genom att arbesföra invalider tillförts produktionen.

— En utbyggnad av anordningarna för produktiv socialvård, eftervård och arbetsvård för tuberkulösa och partiellt arbetsföra kommer att tas upp till behandling vid nästa års riksdag.

I den bukett av hyllningstal, som följde efter de två första inledarna, framförde de nordiska broderländerna sina välgångsönskningar och minnesgåvor. En minnesgåva från Kalmar Centralorganisation, en oljemålning av förre förbundsordföranden Erik Frithiof, överlämnades av förbundsstyrelseledamoten Carl Hellström.

”Den tyngre delen av kongressen.”

Som inledningsvis framhållits, fick den första delen av kongressen en mera högtidlig prägel än vanligt. Den egentliga arbetsordningen stoppades undan till en senare tidpunkt.

Verksamhetsberättelse och ansvarsfrihet för styrelsen klubbades fast och godkändes av kongressen i sedvanlig ordning. Sedan fick förbundssekreterare Sixten Hammarberg redogöra för det framtidsprogram, som framlagts av en vid förra förbundsstyrelsemötet tillsatt kommitté. Huvudpunkterna i detta framtidsprogram publicerades genom TT och radio under kongressdagarna. Tyvärr ha vi av utrymmesskäl inte möjlighet att närmare behandla programmet i detta nummer. Vi nöja oss med att konstatera, att detta idéprogram godkändes av kongressen samt att detsamma kommer att tryckas och utgå i form av en programskrift för förbundet.

De nordiska gästerna. Från vänster (första raden) ordföranden i landsföreningen av tuberkulösa i Danmark, direktör Jens Christiansen, redaktör Emil Ashøj, Danmark, teol. doktor Ilmari Tammisto, Finland, riksdagsman E. Pesonen, Finland, doktor Oddur Olafsson, Island, och herr Asbjerg Johannesson, Island. I raden bakom bland damerna sitter köpman Stein Vik och redaktör Kaare Isachsen, Norge.

"Behandling av inkomna motioner" tillhör de obligatoriska frågorna vid en kongress, så även här. Motionerna godkändes — i vissa fall avstyrktes — med de synpunkter och förslag, som voro aktuella efter vederbörlig granskning. Bland de behandlade motionerna märktes bl. a. förslag från Göteborgs Lungsjukas Centralförening om inrättande av ett studie- och rekreationshem. Förslaget bifölls och kongressen anslag en summa som grundplåt för denna anläggning.

När förslag till nya stadgar för förbundet och lokalföreningarna upptogs till behandling revs den verkliga debatten upp. Vi hade under denna "paragrafernas och ordrikedomens högtidsdag" rikliga tillfällen att konstatera, att stadgedebatterna fortfarande besitter en förunderlig förmåga att uppväcka diskussionslusta inom svenskt föreningsliv. Efter det att stadgekommittén kompromissat sig fram genom en strid flod av ändringsförslag och formuleringar fördes också stadgefrågan lyckligt i hamn. Förbundet och lokalföreningarna fick nya stadgar, som inledning till en ny epok — ett nytt årtionde — i förbundets verksamhet.

Om läget inom medicinsk forskning och nya läkemedel mot tuberkulos

talade professor Anders Kristenson — ett trevligt och medryckande mellanspel till de egentliga kongressförhandlingarna. Professor Kristensons med stort intresse motsedda redogörelse gav en klar och objektiv bild av de medicinska förutsättningarna till framgångsrik kamp mot tuberkulosen. Föredraget distribuerades ut genom TT och har återgivits i koncentrat i de flesta av landets tidningar. Vi återge här några korta avsnitt, men föredraget in extenso upptages i protokoll från kongressen.

Tal. uppehöll sig vid dispensärverksamheten och det betydelsefulla arbete, som genom denna grundläggande organisation utföres över hela landet. Skärmbildsundersökningarna av stora befolkningslager, calmettevaccination och inte minst den stigande sociala standarden har medfört en allmän höjning av motståndskraften mot de tuberkulösa sjukdomarna. Effekten kan avläsas i den alltjämt sjunkande totalitetskurvan för tuberkulos i vårt land. Den var enligt uppgifter 1947 nere i 0,51 promille, alltså en död på 2.000 invånare.

De nordiska tuberkulosförbundens centralstyrelse samlad. Från vänster stående köpman Stein Vik och redaktör Kaare Isachsen, Norge, redaktör Emil Ashøj, Danmark, hr Asbjerg Johannesson och dr Oddur Olafsson, Island, riksdagsman E. Pesonen och teol. doktor Ilmari Tammisti, Finland. Sittande kamrer Einar Hiller och riksdagsman Sigfrid Jonsson, Sverige samt direktör Jens Christiansen, Danmark.

Det största framsteget i det outtröttliga sökandet efter läkemedel mot tuberkulos kom först med sulfapreparaten. På tuberkelbacillen verkade detta medel dock knappast, men undersökningar med sulfanomiderna och penicillinet visade, att det var möjligt att med vissa preparat inverka på mikroorganismerna och de av dessa framkallade sjukdomarna. Dessa framsteg gav nya impulser i sökandet och de för dagen mest aktuella av de ämnen man kommit fram till är PAS och streptomycinet. Vår erfarenhet om betydelsen av PAS vid behandling av tuberkulos hos människan är ännu för liten för att ligga till grund för ett slutgiltigt omdöme, sade tal., men resultaten hittills förefaller dock vara så pass lovande, att man kan säga, att PAS är ett värdefullt tillskott till den gängse behandlingen av tuberkulos.

Med streptomycin har man erhållit god effekt vid behandlingen av tuberkulos i olika former hos människan. Tuberkulös hjärnhinneinflammation har ju alltid ansetts vara en praktiskt taget hundraprocentigt dödande sjukdom, men professor Kristenson konstaterade, att det efter senare års erfarenhet är möjligt att för första gången i världshistorien rädda sådana patienter till liv och hälsa. Om vissa djurförsök vid Serafimerlasarettets medicinska klinik nämnde tal. att det därvid visat sig,

att kombinationen av PAS och streptomycin har bättre effekt än då varje medel tas för sig. Där har vi, ansåg professorn, ett speciellt medel mot tuberkulos som tycks ha förmågan att vända sjukdomen till det bättre.

Tvååriga kongressperioder

fastställdes av kongressen och i anslutning härtill valdes alltså den nya styrelsen på två år, nu utökad från 15 till 17 personer.

Val av förbundsstyrelsen (verkställande utskottet 7 personer och övriga förbundsstyrelse 10 ledamöter).

Verkställande utskott: Förbundsordförande Sigfrid Jonsson, Järvsund, förbundssekreterare Kurt Kristiansson, Stockholm, förbundskassör, Einar Hiller, Stockholm, Carl Mohlin, Norrsundet, Alfred Lindahl, Västerås, Alexander Andersson och Karin Karlsson, Stockholm.

Övrig förbundsstyrelse: Charles Andersson, Örebro, Widar Östling, Luleå, Rudolf Zetterlund, Göteborg, Harald Holm, Holmsund, Alva Bengtsson, Karlshamn, Carl Hellström, Kalmar, Sune Paulsson, Malmö, John Höög, Varberg, Harald Roos, Norrköping och Håkan Larsén, Sanatoriet, Lugnet.

Förbundsrevisorer: Åke Widell, Stockholm och Lenart Åkerström, Stockholm.

Produktiv socialvård, förebyggande verksamhet, god sjukvård, värdig eftervård, effektiv arbetsvård — är samhällsekonomi." Under denna devis, inramad av nordiska flaggor, samlades riksförbundets jubileumskongress i Medborgarhuset i Stockholm den 3—6 juli.

Till yrkesrevisor valdes auktoriserade revisorn Sven Falk, Stockholm, med auktoriserade revisorn André Falk, Stockholm, som ersättare.

*

Förbundets jubileumskongress, sådan den i korthet framgår av text och bilder här, är alltså avslutningen av den första tioårsperioden i förbundets historia. För dagen ha vi inte utrymme för mera utförliga kommentarer. Helhetsintrycket kan sammanfattas i att förbundet uppnått den mognad och stabilitet, som bör vara en god garanti för bättre och effektivare arbetsresultat till fromma för landets lungsjuka. Eller för att citera en av initiativtagarna till förbundet, ingenjör Ruben Ericsson, som i sitt kärnfulla tal på jubileumbanketten rekommenderade pionjärernas paroll även för kommande tider: "Låt isyxorna gå!" Häri kan man instämma. Den friska stridslusten och viljan att angripa problemen bör vara ledstjärnan även i fortsättningen. Dessa egenskaper plus den mognad och organisatoriska styrka som uppnåtts under de gångna tio åren inge de bästa förhoppningar om att De Lungsjukas Riksförbund skall förbli en maktfaktor för de lungsjuka själva och svensk tuberkulosvård.

Internordiskt rådslag.

De Nordiska Tuberkulosförbundens Centralorganisation hade förlagt sitt första egentliga sammanträde — bortsett från organisationens konstituering på Island ifjol — till Stockholm i samband med riksförbundets tioårsjubileum.

(Forts. å sid. 20)

Kungl. Akademiska Sjukhuset i Uppsala, (Centralsanatoriet) var föremål för ett studiebesök av de nordiska gästerna efter kongressen.

SVEN VALLMARK:

Några funderingar om sanatoriemoral

Det var en gång ett sanatorium, som fick ett nytt biträde. När hennes kamrater frågade henne, varför hon sökt sig just till sanatorium, svarade hon öppen- hjärtigt, att hon alltid hört, att sanatoriepatienter är så kollossalt erotiskt lagda. Hon slutade ganska snart och mycket besviken. Dikten hade varit underbarare än verkligheten.

Det beklagansvärda biträdet var ett offer för en säll- samt utbredd vanföreställning. Sannerligen inte det enda. Jag minns mycket livligt en av mina första rums- kamrater för nu många år sen. Det var en man som kom till sanatorium med högt spända förväntningar. Han anförtrodde mig, att han hört verkligt skarpa sa- ker om sanatoriekillarna. Hans föreställningar var gro- teska. Han hade trott, att på nätterna ett veritabelt lemmeltåg av älskogskranka ynglingar drog ut från de manliga avdelningarna för att i korridorer och smyg- prång, på salar och i smårum varmt välkomnas av minst lika talrika lemmelhonor. Och så vidtog, trodde han, ett orgiastiskt nattligt umgängesliv, otroligt, vanvettigt, buret av en hektiskt rödglödande lidelse, som piskas

fram av den hetsande tuberkulosen. Hans undrande ringaktning, när han såg sin febrige rumskamrat still- samt förbli i sängen natt efter natt, var inte att ta miste på. Han lämnade sanatoriet något halvår senare, i vissa stycken rätt snopen men hälsosamt tillnyktrad.

Exemplen kunde mångfaldigas snart sagt i oändlig- het. För något år sen besöktes författaren till dess fun- deringar på sanatoriet av en utomstående man i trettio- årsåldern, som med ett finurligt menande och till för- troende inbjudande leende frågade: "Säg mig, här be- drifves väl mycken skörlefvnad på detta stället?" Sättet att ställa frågan tvingar en faktiskt att använda gam- malstavning. Hans misstro över de påtagligen lögnaktigt färglösa skildringar han fick var uppenbar.

När jag höll på att skriva ihop denna artikel, fick jag besök av en äldre dam, som frågade, vad jag sys- lade med. Jag svarade sanningsenligt, att jag höll på att skriva en artikel om sanatoriemoral. "Ja, det kan sannerligen behövas!" blev det med indignerad kraft framförda svaret. Jag tror inte, att resultatet av mina funderingar kommer att motsvara hennes förhopp- ningar.

Hur har allmänhetens alltför ofta högst barocka upp- fattningar om sanatorielevernet kunnat uppstå och sprida sig? Den som under ett tiotal år nödgats leva sana- torielivet, sådant det verkligen är, ställer sig onekligen frågande. Svaret är väl inte så alldeles lätt att ge. An- ledningarna är naturligtvis många. De litterära skil- dringarna av sanatorielivet tar av lättförståeliga orsaker ofta sikte på kärlekslivet på ett sätt, som blir ensidigt och leder till en fullkomligt skev bild av vad den täm- ligen trista, av liggurer, promenader och provtagningar inrutade sjukhusvistelsen egentligen innebär. Folk som har gjort en liten sanatorietripp på några veckor eller månader vill också gärna göra sig intressanta. De låter också lätt lura sig av en hop rövarhistorier. De som skriver böcker eller i tidskrifter ligger oftast på enskilt rum eller på något privatsanatorium, många gånger utomlands, och man lär sig under sådana omständig- heter mindre om det verkliga sanatorielivet på tre år än man lär sig på en sal på tre månader. Av små dun blir också lätt många fullfjädrade höns. Var och en lägger till och broderar ut på sitt sätt. När man hör en del gott folk i mer eller mindre full frihet skildra sina egna, sina bekantas eller sina bekantas bekantas pi- kanta erfarenheter av sanatorielivet, kommer man att tänka på Harry Martinsons lilla dikt Resans slut:

Många som varit på bio tala
som om de varit i Guatemala.
Pojken som verkligen varit därborta
kommer bland alla därhemma till korta.
När han berättar om livet därute
sucka de: "Ack om på bio vi sutte."

Så vill ju folk så gärna tro det värsta. Det är så mycket intressantare att föreställa sig, att unga fru Andersson varit sin man otrogen, än att hon legat och längtat förtvivlat efter honom och barnen på nätterna. Det pratas och pratas och pratas! Det skarvas och klippes, stötes och blötes i all oändlighet på sanatoriet och utom sanatoriet. Och så de anonyma breven. Det är fina saker! För den som inte har annat att ta sig för.

Men ingen rök utan eld, brukar det heta. Och man har dock hört en hel del som är sant, absolut sant, om sanatorierna. Och det har ändå inte varit småsaker. Jag hör invändningarna. Hur förhåller det sig egentligen? Ja, det här är ju en tämligen liten tidskrift till omfånget, så det går bara att komma med en del randanteckningar, högst ofullständiga tyvärr.

För det första. Låt oss syna det myckna pratet om de lungsjukas beryktade erotiska vitalitet litet i sömmarna. Det är med den som med så mycket annat, när det gäller tuberkulosen. Den är helt enkelt en ren myt. Det känns kanske litet förargligt för de lungsjuka att medge det. Men det borde egentligen vara självklart. Det rör sig ju om sjuka människor, ofta svårt sjuka. Och den enkla sanningen är säkert den att långt ifrån att öka den sexuella kapaciteten, så minskar tuberkulosen densamma. Det torde gälla båda könen. Man kan nog lugnt våga det påståendet, att impotens och frigiditet, orsakade av sjukdomen, för de sjuka innebär svårare problem än det föregivna trycket av en över det normala stegrad könsdrift. Detta är naturligtvis läkarna fullt på det klara med — man får i varje fall anta det — men allmänhetens föreställningar går i rakt motsatt riktning. Vad som här har sagts gäller naturligtvis de verkligt sjuka.

Uppskattningsvis torde man kunna räkna med att ungefär en tredjedel av de på sanatorium intagna går omkring utan att märka något av sin sjukdom. Det är klart att dessa människor, i huvudsak i åldrarna mellan 18 och 40 år, har ett behov av att leva ett normalt liv, vilket också innebär ett normalt sexuelliv, något som på sjukhuset givetvis är ett illegitimare krav än ute i samhället i övrigt. Sanatorierna äro i princip inrättade efter dubbelklostermodellen. Den som ertappas med att

överträda klostrets krav på kyskhet uteslutes ur orden — d. v. s. får straffresdag. Tidigare var detta mer markerat än nu. Samlingssalarna var delade i en avdelning för män och en för kvinnor och varje form av umgänge könen emellan var strängt förbjuden. Nu har det väl lättat på de flesta håll. Situationen är dock mycket olikartad på olika håll, alltefter överläkarens och systerarnas personliga inställning. Den ene är sträng, den andre tolerant. Den ene framför starka medicinska skäl mot könsungämba mellan lungsjuka. Den andre uppmuntrar det — likaledes av medicinska skäl. Några normer tycks inte finnas. Patienterna är ofta utlämnade åt ett rent förbluffande godtycke, som de mer eller mindre stillatigande finner sig i. Förbud och övervakning leder till smussel och överträdelser, och när den straffande och utvisande handen slår till, drabbar den alltför ofta fel person. Sociala skillnader spelar roll. Till den förmögna direktörsfrun, som ligger helenskit, kommer kanske maken bilande ett par gånger i veckan. En säng flyttas in, och paret har det lugnt och skönt. Den fattiga torparhustrun får kanske ett besök i månaden eller i kvartalet. Hon ligger på sal. Hon får smyga och smussa, kanske tala väl med något biträde, som bryter mot föreskriften, att inga patienter får vistas på personalrummen, för att överhuvud få träffa sin man ostörd. Civilingenjören eller lektorn, som ligger på sitt enskilda rum, kan ha hustrun hos sig på natten, och man är inte så noga med fästmän heller alla gånger. Men hur är det för den enkle arbetaren på salen? Jag minns en gång, hur en av kamraterna fick besök av sin hustru, som han inte träffat på månader. När "tysta turen" kom, tog frun av sig kjolen och kröp ner till mannen, medan kamraterna på salen diskret vände ryggen till och låtsades sova. Detta är inte ett lån ur "På västfronten intet nytt" utan en sann bild, hämtad från svensk sanatorievardag på 1940-talet. Vad skall de arma människorna göra? Besöksrum brukar inte finnas.

Vid det här laget invänder antagligen den moraliskt indignerade läsaren, att de sjuka kan väl hålla sig i skinnet under det halvår eller år de måste sköta sig. Ja, det låter ju säga sig. Men för det första måste man komma ihåg, att en stor del av de intagna inte alls känner sig sjuka. Tvärtom. Mycken vila och riklig mat gör att de känner sig i ovanligt god form. Man måste alltid akta sig för att sätta den tuberkulöse i någon slags särklass, och man måste komma ihåg, att många på sanatorierna skiljer sig från de fullt friska strängt taget bara genom att de äro isolerade från sitt vanliga umgänge och sin vanliga sysselsättning. Vid varje militärföreläggning är det självklart, att man har anvisningar och råd uppsatta i tvättrummen och lämnar ut profylaktiska medel, allt avseende de inkallades förmodade könsungämba. Sanatoriepatienterna, som på det hela taget be-

finner sig i betydligt mognare åldrar, behandlas på många håll som helt könslösa varelser.

I vår övererotiserade tid vädjas från alla håll, i böcker och tidskrifter, i filmer och annonsbilder, till det sexuella intresset. Och detta gäller visst inte enbart den väldiga flod av hel- och halvpornografi, som väller ut ur tidningskiosker och realisationsbokhandlar, det är fastmer ett allmänt karakteristikon för tiden. Det är inte underligt om atmosfären på ett sanatorium under sådana förhållanden lätt blir sexuellt överladdad, då de avspännande momenten i hög grad saknas. Framför allt saknas en förnuftig sysselsättning. Och något måste ju folk ta sig för.

Nu är det klart, att man kan nå ganska långt med en sträng övervakning. Särskilt utomlands i sydeuropeiska, nunneskötta sjukhus har isoleringen mellan könen drivits till fulländning. Vad man nått för värden därigenom är svårt att förstå. Att perversiteter av skilda slag — på svenska sanatorier mig veterligt mycket sällsynta — där ingalunda äro ovanliga har mer än en gång omvittnats; också i denna tidskrift. Och det lär väl knappast vara något att stå efter.

Otroheten på sanatorierna brukar anses vara anmärkningsvärd. Och inte är den ovanlig. Men säkert inte vanligare än ute i samhället. Många gånger förvånas man över, att den är så pass sällsynt. Det är inte så lätt att ligga sjuk månad efter månad utan att kanske en enda gång få ett besök. Eller att få besök av en make med smittoskräck. Det är med otroheten på sanatorierna som med den allmänna sexuella lösaktigheten, de som hänger sig åt den på sanatoriet, de gör det också på det hela taget ute i samhället, fast där med större resurser och friskare krafter. Det är bara det, att mycket som ute i livet kan förbli fördolft, det blir på ett sanatorium med dess trånga förhållanden uppenbart. Men själva företeelsen råar mera sällan sanatoriet för. Tänk för resten om man gjorde experimentet att föra ihop 75 fullt friska män med 75 fullt friska kvinnor i åldrarna mellan 18 och 40 år, gav dem riklig och närande föda, föste dem i säng på slaget 1/29 på kvällen, lät dem vila tre gånger om dan och för övrigt promenera och göra ingenting och höll dem så i ungefär ett halvt år utan någon förnuftig sysselsättning, allt under det man försökte hålla dem isär. Då skulle man få se! Det liv, som under sådana förhållanden skulle utveckla sig, komme säkert varje sanatorium att verka rena kindergarden.

Sen finns det på sanatoriet en psykologisk faktor, som också måste tas med i räkningen. Det är den svårt sjukas ångest inför det obarmhärtigt bortflyende livet. Särskilt gäller detta unga människor. Fröding har tolkat känslan i några gripande rader:

Liv, som fyllt mig, gudomsgnista,
du som nu mig flyr,
giv mig ännu några sista
livets äventyr.
Döden skrämmer, alltför branta
stupa stigar ned
på den mörka obekanta
djupets nedåttled. —

När man känt några av dessa svårt sjuka, som kämpat för att nå ännu några livets äventyr, kanske det första stora äventyret inför den sista svarta tröskeln, när man sett deras gränslösa ångest, deras offervilliga tapperhet, sett deras stundom fruktlösa kamp och förtvivlade nederlag, då dömer man icke över rätt och orätt. Men man grips av ett djupt förakt för och en kokande vrede mot det samhälle, som i trångsynt och dömande intolerans i kärlekslös och hjärtlös självgodhet hetsar ett dödsflämtande kärlekspar, som om de varit skändliga förbrytare. Och man ville ropa till gudarna att lägga sina värnande händer kring de fladdrande lågor, som grova rättänkande människotummar i sedligt nit trycka till sotsvart död.

Fram för en förnuftigare, humanare och tolerantare inställning till den lungsjuke. Han är dock en fullvuxen, normal människa, som råkat ut för olyckan att bli sjuk, och inte en omyndig, som måste övervakas. Att sjukhusordningen måste följas och upprätthållas må vara ett ofrånkomligt krav. Men en övervakning, som bäres icke av medicinska skäl utan av den övervakandes personliga uppfattning, om hur patientens moral bör gestalta sig, är ett oting. Bort med det avundsamma bigotteriet i sanatorieregimen.

Det vore önskvärt, att läkare och övrig personal på sanatorierna toge sig en grundlig funderare på dessa problem och försökte komma till en någorlunda enhetlig uppfattning om vad som är lämpligt och skadligt, otillständigt och rättvist. Nu är alltför ofta det som är tillåtet på ett håll en med avresa bestraffad överträdelse på ett annat. Självklart är, att de isolerade landsortssanatorierna på detta område, som på många andra, har svårare problem att lösa än städernas sjukhus.

Ovanstående, tyvärr alltför kortfattade och ofullständiga framställning, har måst lämna mycket osagt och mycket endast antytt. Avsikten har framför allt varit att rikta uppmärksamheten mot ett område, där mycken oklarhet råder. Artikeln är också ett led i ett försök att utrota några av vanföreställningarna om tuberkulosen. Till dem hör det dumma pratet om den tuberkulösa karaktären. Det har fått sitt i en tidigare artikel. Till dem hör också talet om den översexualiserade lungsjuke.

En sång om Frazer River

Några reflexioner om radions och upplysningens betydelse av Hilding A. Ståhl

En vardagskväll i fjol vintras. En kväll som så många andra. Brasan har brunnit ut, grannarna har varit in och lånat dagens tidning och sagt godnatt, och i botten på de tömda kopparna ligger tebladen i tankspridda men dekorativa mönster.

Någon av oss drillar med rattarna på radion borta vid bokhyllan och får av en ren slump in ett svenskt kortvägsprogram från Canada. Till oss i tystnaden och stillheten kommer plötsligt en stämning, som berättar om en lungsjuk pojke och hans förhållanden två tusen mil från den plats, där vi råkar framleva våra liv.

Han heter Melvin Frederickson och är tjugofyra år gammal. Han bor i British Columbia i Canada vid Stilla Havskusten tillsammans med sin familj. Han är gift och har tre barn.

Fadern är svensk, född i Göteborg, och gick som äkta västkustgrabb tretton år gammal till sjöss på en segelskuta destination till Köpenhamn och Helsingfors. Det blev längre färder så småningom, till England och Skottland. Femton år gammal kommer han till New York, några år senare är han kock i skogscamparna i Minnesota och North Dakota. Han gifter sig med en ung kvinna av spansk härkomst och slår sig ner i nordliga Canada. 1924 föds sonen Melvin i Dawson Creek, en plats som vilken Jack London haft så mycket att berätta i sina skildringar från Klondyke.

Melvin Frederickson är lungsjuk sen en del år tillbaka. Medan han låg på sanatoriet började han fundera på att i ord och toner sjunga hembygdens lov. Sången tog form och fick melodi och har sen ofta gått ut över radion i British Columbia.

På sin gitarr knäpper Melvin Frederickson själv ackorden till "My home by the Frazer", sången om Frazer River, den undarbara flod, som rinner upp på Klippiga Bergen och gör sin väldiga färd genom Cariboos mäktiga skogar till Vancouver vid Stilla Oceanen.

Det är en sång som folket därute i fjärran väster kan förstå och uppskatta och Melvin Frederickson har också vunnit sådan framgång med den att han uppmuntrats till nya kompositioner och nya sånger.

Men denne lungsjuke svenskättlings främsta ambition är inte att vinna framgång som kompositör utan att genom sina sånger få ekonomisk möjlighet resa till de berömda Mayo-klinikerna i Rochester för att undergå den revbensoperation, som läkarna rått honom till. Tuberkulosvården i British Columbia kämpar med stora svårigheter och när det gäller kirurgiska behandlingsformer är det ofta den sjukas ekonomi, som avgör ifall de ska kunna genomföras.

—o—

Om detta livsöde, en lungsjuk medmänniskas livsöde i ett fjärran land, berättade

Melvin Frederickson.

den canadensiska radion den där kvällen. Det var inget särskilt starkt program i den meningen att det var originellt eller suggestivt. Men i sin enkelhet och anspråkslöshet var det övertygande. Man berättade lättfattligt och utan sentimentala utläggningar eller flåspatos om en lungsjuk och hans kamp för att bli frisk igen och vad man hade att säga var inte bara en uppmuntran för andra sjuka utan också en tankeställare för alla friska. Ingen som lyssnade kunde undgå förstå, att här var en av sjukdom handikappad människa, som strävade att göra det bästa av sitt liv sådant det nu var och att redan detta var värt respekt — och *samhällets medverkan*. Den som lyssnade förstod också, vad radion skulle kunna uträtta, när det gäller att ge de friska fördjupad insikt i de sjukas livssituation.

När allt kommer omkring är det där en viktig fråga. Det planeras en hel del åtgärder för de partiellt arbetsföra. Vi har haft statliga kommittéer i arbete som i sina utredningar lagt fram ett grundligt rapportmaterial om hithörande frågor, och vi har, det bästa av allt, redan nu fått en växande grupp socialvårdsarbetare speciellt utbildade för att effektivt kunna ta sig an de sjukas och arbetshandikappades existensproblem. Tiden är kommen att berätta för gemene man vad arbetet egentligen går ut på. Tiden är kommen för att slutgiltigt lägga alla välgörenhets- och medlidandesparoller på de förbrukade ordens komposthög och lugnt och sakligt och ärligt engagera folkmedvetandet för en stor social och humanitär uppgift.

Sådant kan bara ske genom folkupplysning på bred basis och på ett sätt som går hem till det oförmåliga och enkla sinnet.

I början av förra året redogjorde Karl Montan klokt och klart i ett nummer av denna tidskrift för den sociala upplysningens betydelse och för den film om partiellt arbetsföra, som just då väntade på sitt framförande. Den filmen, "Vi vill ha arbete", har sen dess visats på många platser i landet och helt säkert har den gjort nytta.

Men upplysningsverksamhet genom filmer är förknippat med väsentliga problem. "Vi vill ha arbete" byggde på arbetskraftsbristen och ville åskådliggöra, hur samhället i de partiellt arbetsföra hade en outnyttjad arbetskraftsreserv. En hastig konjunkturförändring med eventuell arbetslöshet i stället för arbetskraftsbrist gör med ett slag den filmen inaktuell.

Detta påpekande är ingen anmärkning mot filmen "Vi vill ha arbete". Den behövdes. Fast den måste följas av andra filmer, som har ett annat tema än arbetskraftsbristen som underlag.

Men även om svenska folket sliter biografernas plyschsäten med beundransvärd trofasthet, så finns det i alla fall många som aldrig kommer att nås av social upplysning den vägen. Därför måste radion komma till hjälp.

—o—

Ända tills för ett par år sen tyckte man nog att svensk radio hade missat sin chans, när det gällde social upplysningsverksamhet, inte minst i fråga om förmedlandet av kännedom om samhällets sjuka och delarbetsföra. Tänker man på de lungsjuka så fanns det väl just inte så mycket mer än en del föredrag, i och för sig utmärkta, om lungtuberkulosen som medicinskt problem och folkhälsohjärjare att anteckna på kreditsidan.

Men bladet har vänt sig. Vi har det senaste året fått lyssna inte bara till en del läkarföredrag som t. ex. docent Alf Westergrens mästerliga redogörelse för lungornas sjukdomar i serien "Människan

Canadas Radio: "Sändningen börjar om fem minuter."

En glimt av Frazer River.

inuti" eller doktor John Lundquists intressanta föredrag om "Nordens länder i kamp mot världens tuberkulos", vi har fått lyssna inte bara till program om lungtuberkulosen utan också om de lungtuberkulösa, om människorna bakom sjukdomen.

Den egentliga upptakten gjordes väl med Lars Madséns reportage från Östersåsens sanatorium i början av 1948 från vilket man ännu minns Sven Wallmarks snabbskiss av den legendariske "Janne Wängman", ett porträtt med både skönhet och skärpa. Några månader senare kom radiodiskussionen "Skräcken för tuberkulos" och ett samtal om de partiellt arbetsföra mellan Charles Hedkvist och Nils Ström.

I de regelbundet återkommande programmen om yrkesfrågor och yrkesval händer det allt emellanåt att de lungsjukas speciella arbetsvårdsproblem kommer på tal och från Kommittén för partiellt arbetsföras utredningsarbete har vi också tidvis fått några glimtar bl. a. nu i våras i samband med framläggandet av kommitténs slutbetänkande. Att anteckna är också det program i dagens eko om den konferens på Tollare som hade ordnats av de partiellt arbetsföras organisationer och i vilket representanter för de olika intresseorganisationerna kom till tals.

Alla dessa program, välbehövliga och välkomna, har det gemensamt att de berört något avsnitt av de lungsjukas vårdproblem, sanatorievården, eftervården, arbetsvården.

Men i ungdomsprogrammet sista lördagen i april, "Vi öppnar ett fönster", fick vi på sätt och vis något av ett nytt grepp, då Lars Hansegård i ett fint litet kåseri gav en lungsjukas reflexioner kring sjukdomen och sanatorievärlden. Med utgångspunkt från "TB Blues" (Tuberculosis blues) i en insjungning av negersångaren George White, en våldsamt sentimentalt och patetisk bluestext, gick Hansegård till rätta med vad han kallade "lungsots-

romantiken" och den förljugna syn på den lungsjukes existens som man finner bland många friska och till vilken en del sanatorieromaner, bland annat, bär skulden. Det är nödvändigt att vi ser med sund realism på de lungsjuka, menade Hansegård, ty endast under sådana förhållanden kan vi förstå dem och underlätta deras väg tillbaka till hälsa och arbetsliv. Det var i sin koncentration ett starkt programinslag.

Det är en stillsam förhoppning att radions ungdomsprogram även i fortsättningen ska finna det värt att då och då slå upp ett fönster också mot sanatoriernas isolerade världar. Det kommer inte programmen att förlora på. Våra sanatoriernas patienter består till stor del av vuxen ungdom med samma problem, drömmar och ambitioner som de sympatiska gängen i fönsterprogrammen.

Folkbildningsprogrammet söndagen den 21 maj. "Att plugga sig till hälsa", då några patienter på Tammsviks Konvalescenthem vid Bro under ledning av Lars Hansegård diskuterade sina utbildningsproblem och sitt studiearbete, gav belägg för det påståendet. Dessa stämmor, Bodil,

Vinter i Dawson Creek, Jack Londons land.

18 år, som under sjukdomen läser en laborantkurs per korrespondens, 19-åriga Sune som gillar jazz och tänker bli journalist, Bernt med sin folkhögskola och sitt Harry Martinson-intresse och Lasse med sina planer på högskolestudier i slaviska språk, förde med sig en frisk fläkt, som hos åtskilliga lyssnare bör ha blåst bort alla förlegade föreställningar om de lungsjukas värld som ett dödens väntrum.

—o—

Visst kan man tycka att vi borde få många fler radioprogram om de sjuka än vad vi för närvarande har. Men det är många som pochar på att få sina särintressen tillgodosedda genom radion, den saknar sannerligen inte arbetsuppgifter. Så länge svensk radio inte har dubbelprogram och längre sändartid får man pruta på fordringarna.

Men vad som är önskvärt är att radion fortsätter arbetet på att bredda basen för sina program, söker stor spännvidd och fria horisonter, att den genom djärva lassokast med mikrofonsladdarna fångar in grupper i samhället, som än så länge står mer eller mindre utanför gemenskapen. T. ex. de sjuka.

Sjukdom och fattigdom innebär för det mesta isolering. Inte bara armodets materiella isolering utan också en andlig isolering från de friska och välsituerade. De sjuka och fattiga glider ur folkgemenskapen. Om den saken har för några år sen skrivits några meningsfulla rader, som ger tragiken i de utanförståendes belägenhet. Dessa de mycket fattiga

finns inte bland vita mössor, bland vita mössor på svaj, och sjungande grå proletärer i den ljuvliga månaden maj.

Vi vet för litet om varandra i samhället. Rika vet för litet om fattiga, stadsbor vet för litet om landsbygdsfolk, skåningar om norrlänningar, friska om sjuka. Bland annat.

Om vi en gång i framtiden vill förverkliga Per Albins folkhemstanke måste vi avhjälpa den bristen och för det behöver vi radions medverkan. Vi har än så länge många sociala vindsröjningar och källarstädningar att avverka innan vi kan slå oss till ro, många motsättningar att utjämna. Radioprogrammen om de lungsjuka kan inte undgå att blotta missförhållanden i samhället, att kanske berätta om människor som går under därför att samhällets nuvarande hjälpåtgärder uteblir eller är ofullständiga.

Men det finns många sätt att vara fosterlandsvän. Man är inte sämre patriot, man älskar inte sitt land mindre, därför att man pekar på dess sociala missförhållanden och orättvisor. Man kan mycket väl utöva samhällskritik och ändå sjunga hembygdens lov — i Sverige och vid stranden av Frazer River.

SKANSEN

Berättat av Björn Hodell

en gång i vårvinterskrud och vid det nya seklets inringning

Bland mina ungdomsminnen lever alltjämt i rosigt skimmer Skansens vårfester. Och på den allra första som sattes i gång, var jag med på ett hörn. Det var i juni 1893. Och hur det kom sig och hur den förflöt, vill jag berätta. I mitt hem gästade mycket teaterfolk. En dag på vårsidan frågade mig en tant vid teatern om jag ville medverka i Skansens festtåg. Jojomen, om jag ville, bara föräldraskapet... Nå, den saken ordnades och glad blev jag. Och inte så litet mallig heller, då nyheten kom ut bland kvarterets grabbar. Om Skansen visste jag bara att där fanns uråldriga bondstugor, burrar med fåglar och djur och ett högt torn som kallades Bredablick, vilket man såg sticka upp över grantopparna då man äntrade Söders höjder.

Man skrev mycket i tidningarna om denna doktor Hazelius' skapelse, till vilken det sades att han tigt ihop alla medel.

På hösten 1891 — 11 okt. — invigdes Skansen, men det var ett mindre Skansen än i vår tid. Tanken på att skapa "ett Sverige i miniatyr" fick därför ännu anstå. Där fanns emellertid redan en hel liten stad av gamla byggnader och en kopia av Håsjöstapelns i Jämtland. En rikt tilltagen zoologisk trädgård jämte lappkåtor och kolmilor tillhörde likaså sevärdheterna. För att stimulera allmänhetens intresse vidtog doktor Hazelius på nyåret 1893 anordningar till en storslagen vårfest. Damer ur societén utlovade beredvilligt sin medverkan liksom skådespelare och bygdemålsberättare. Och en hel stab av elever vid operans balett vidtalades. Undra på att sjuåringens hjärta svällde av glädje och stolthet!

Klockan 9 på vårfestdagens morgon hade jag order att inställa mig vid Bredablick för avprovning av kläder, men redan klockan 7 stod jag inte så litet i spänning utanför Skansens grindgång. Men — ack, o ve! — grindarna var stängda. Äntligen klockan 8 släpptes jag in av en välvillig kulla, som utom att hon visade vägen till Bredablick även gav mig besked, att jag var alltför tidigt ute. En timme senare skulle kostymerna först avprovas.

Jag passade under väntetiden på att titta mig om. Där fanns mycket som fångslade pojkögat: sevärda gamla hus med säkert ett par hundra år på nacken,

apor som snattrade och kråmande påfåglar med stjärtvingarna utslagna som stora glänsande solfjädrar. Men Renberget och lapplägret gillade jag mest. Renar och lappar hade jag inte förr sett. Och det var svårt att skilja sig från lappgubbarna och lappgummorna som efter vad jag hört utövade trolldom och kunde förvränga syn på folk.

Bredablick föreföll mig högt som Babels torn, som jag nyss läst om i Bibliska historien. Utanför porten var ungdomar samlade som pratade och nojsade. Jag kände igen några av baletteleverna, däribland de längre fram i tiden så berömda syskonen Tropp. Precis på slaget nio öppnades portarna och en nationalklädd tant bad oss stiga på. Det blev ett väldigt rusande uppför trapporna in i smårummen där massor av fina dräkter hängde i långa rader på sina galgar. Festtåget skulle föreställa, fick vi nu veta — "Gustaf III och hans drottning" — och vi ungdomar skulle vara hovfolk. Som Anna Tropp och jag var i minsta och yngsta laget

ARTUR HAZELIUS,
skapare av Nordiska Mu-
séet och Skansen.

Hällestadsstapel.

Djurgårdsbrunnsviken med Sirishov och Bredablick.

blev vi pager. Jag förgapade mig genast i den blivande operaballerinan. Hon var som den sötaste docka av sevresporslin i den fina pagekostymen. Tyckte jag.

Som festtåget först klockan fem skulle avtåga hade vi god tid att se oss omkring bland Skansens festanordningar. Vid Renberget hölls auktion på grisar, kalvar och fjäderfä, och anbud haglade förskräckligt höga. Men så var det ingen vanlig auktionsförrättare, utan den vackra grevinnan Stéphanie von Platen som här drog in pengar till doktors skapelse. Innan hon blev furstinna Wedel, berättas det, att en ung löjtnant i vaktparaden, kommenderade "Öppna leden", då grevinnan i sitt eleganta fyrspann kom åkande på Norrbro.

På marknadsplatsen hade doktors "100 fruar" slagit upp sina salutorg, där allt gick åt som smör i solsken: lergods, vispar, knivar, skämtsamma apoteksvaror, både för och emot kärleksgriller — såna var mest eftersökta. Där fanns också lustiga namnsdagskort med lysande rosor och roliga verser. Och mitt under värsta kommersen hördes gälla lockrop. Det var fåbofolket från fåbovallen som föste framför sig kossor, kalvar och getter. Och det var att maka sig undan fortare än kvickt.

Mer högtidligt blev det, förstås, när själva landshövdingen, plymascherad och grann, kom åkande i sitt gula ekipage. Då tog man av hattarna och bockade sig djupt och fruntimren neg. Mindre ceremonielt var mottagandet av postmästaren i sin postchäs på väg till postkontoret för att dela ut ankommande post. Men så såg han dråplig ut i sina röda polisonger och tjocka guppande mage. "Undan, undan gott folk!" skrek han och klatshade med piskan, och folket var inte sena heller att skratta ut honom.

Jag nämnde doktors "100 fruar", vilket antal var med sanningen överensstämmande. Det var societéns damer, klädda i allmogedrakter, och klädseln hade doktor strängt anbefallt. Några av damerna hade uttalat sitt missnöje med anordningen ända tills att fru R. A. Wallenberg bröt isen med att kränga på sig en kulldräkt med orden: "Det finns väl käringar i Dalarna också."

För oss småttingar fanns också ett stånd, där man fick köpa bakelsesmulor, polkagrisar och pepparkakshjärtan. Men som de flesta förbrukat sitt kapital på andra gotter gick vi därifrån ganska slokörade. Men den sorgen var över och utbytt i jubel då gästgivaren i Bollnäs bjöd oss på gratis skjuts i sin lövade skrinna, förspänd av ett par ponnies av det mest välgödda slaget.

När sista ekipaget rullade bort, kom regnet, och öste ned i floder. "Ståndsfruarna" fick i hast kura in sig som ruggiga fåglar i sina stånd och marknadsbesökarna tog sin tillflykt till stugorna runt om. Blekingestugan var förbehållen oss ungdomar och där stod ett långbord dukat med smörgåsar, bakelser och tårter och så mycket lemonad och sockerdricka, som vi kunde dricka, fanns där också. Och många smulor blev det inte kvar på bordet, när vi lämnade det för att skynda till Bredablick och klä oss schangtila. Då hade regnet upphört och solen strålade. Skansens späda sommargrönska var ljuvlig att skåda med regndroppar ännu glittrande i lövverket...

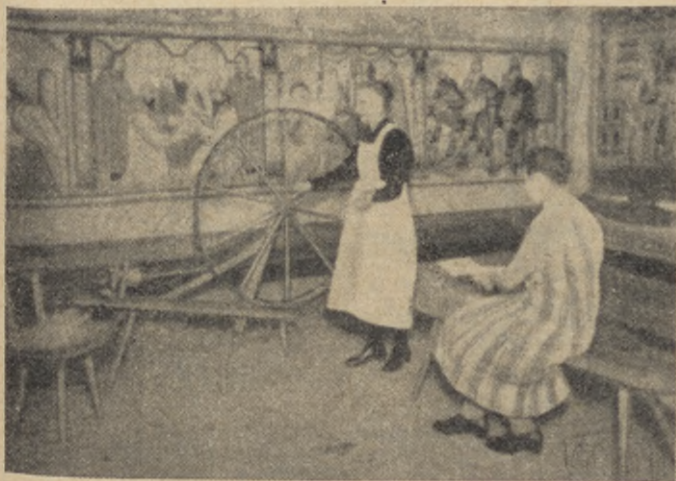
Vårfest på Skansen 1894.

Trumpetstötarna förkunnade nu att festtåget var i anmalkande. I spetsen gick en musikkår i brokiga 1700-talskostymer, följda av rokokovagnar med Gustaf III och drottningen, furstligt tillbakalutade, och hovfolk, vars hållning och miner inte låg efter de kungligas. Bevars väl, de små pagerna, B. H. o. A. T., bakom kunglighetens vagn var inte sämre än att de också visade stor självmedvetenhet. Under viftningar och hurrorrop fortsatte tåget runt marknadsplatsen och upplöstes vid Orsakullen. Och så var Skansens första festtåg över. Och ett minne för livet för oss som var med.

Vackert sevärt var också brudföljet från Österåker med spelemän i täten och brudgummen till häst med gullvivor i hatten. Men bruden satt ensam i sin vagn och såg inte mindre glad ut för det, nickande och viftande åt höger och vänster. Brudföljet som följde, kom gående och åkande, i granna österåkersdräkter. Det var pojkar och flickor som tillhörde danslag som senare på kvällen på dansbanan vid Bollnässtugan gav prov på sin färdighet i folkdans.

Vårfesten bjöd även på andra nöjsamma inslag. Där fanns glada och skickliga bondspelemän, och muntrationsråd som både berättade, spelade och sjöng. Och trängsel rådde krig dem alla. Där var "Smålandsgossen från Broxvik" som vevade positiv och sjöng "nöjsamma och eftertänkliga" visor, vilka han sålde för "tölf skilling eller sau mö'et en kan fau": I en av hans visor hette det:

Å wellen I, go vänner, e wisa höra pau,
Sau kömnen hit nu alla, sau tätt som I kan stau.
Jak well sjonga en saung,
som kan allri ble för laung,
För jag sjonger om Smaulann dä harrliga lann.
Maken fenns ej pau waur jor,
Ifrau Söer å te Nor,
Å om non därpau twiflar, sau wänt' ett litet grann.

Spinnrocken går i Bollnässtugan.

Folkdans vid Bollnässtugan.

Och så besjög "Smålandsgossen" all sin hembygds härlighet. Och nöjsamma att höra var också "Nergårds-lasse" och den långbente och ljuslockige "Kalle på skogen". Men priset togs av "Gödde i Göljaryd". När han berättade sina paschaser om "såna där talminetrar å barimetrar å tockna där andra manicker" var det nog ingen som kunde hålla sig för skratt. Och så den token såg ut där han stod på sin sten i stövlar och skepparkrans och blommig väst och halsen omvirad med en färgrik yleschal! Och på skulten en skärmmössa med röd pion! Och allt som oftast bytte han läppsnus och torkade sig sen storbelåten och omständligt om mun.

Ja, "Gödde i Göljaryd" var en ständig källa till glädje för skansens vänner under många år.

Vårfesten hade även ett par kvinnliga muntrationsråd som inte gick av för hackor: "Sjödalskan" med pigor och den enfaldige drängen Olagas och så "Delsbostintan". Stintan sjöng folkvisor från sin hembygd och stack då och då emellan med en munter historia. Och bortkommen var hon heller inte då det gällde att vara rapp i tungan. Och att vara "buskablyg" låg inte för hennes sinne. Bland doktor Hazelius' omsorger för sitt vackra verk var, att man inte fick trampa på hans fina gräsmattor. Många anslag tillkännagav den saken. På vårfesten råkade oförsiktigt nog gamle kung Oscar beträda en gräsmatta, men Stintan, som var i sällskapet, drog hastigt kungen ut på sandgången och utbrast: "Bevare oss väl, vad skulle doktorn säga, om han finge se att vi trampade på hans gräs."

Ja, många roliga, vackra och stämningsfulla vårfe-ster fick vi vara med om under farbror "Hazes" tid. Ofta begick vi årsskiftet däruppe, då Skansen iklätt sig vinterns vita dräkt. Bland flammade bloss och sprakande marschaller lyssnade vi till det nya årets inringning

från klockorna i Håsjöstapel. Men mest underbart var det då nya seklet invigdes. Nyårsaftonen inföll med mycken snö och genom väldiga drivor fick man plumsa för att komma fram till Renberget, där Tennysons stämningfulla "Nyårsklockorna" skulle läsas av en ung estet. Minuterna före stod vi andlöst stilla liksom under diktens framsägning, medan Håsjöstapelns klockor sprött ackompanjerade. Diktens gripande ord "Ring, klocka, ring i bistra nyårsnatten mot rymdens norrskenssky och markens snö" gick oss direkt in i hjärtat. Sagolik var också omgivningen, där snön låg som ett gnistrande diamanttäcke med flamröda reflexer och vidunderliga skuggor. Och ovan färgades himlakupan allt mer roströd av Skansens och stadens många eldar och ljus. Ett nytt sekel hade fötts, med salut från Bredablick, fanfarers smattrande och Hällestadstapelns klockors dova klämtande: Och musik som spelade:

Höga majestät, vi alla
för dina fötter nederfalla...

Annandag Pingst 1901. Önskeväder. Allt var fyllt

med sol och ljus. Hägg och jasmin doftade och Skansens vita och blå syrener stod i sin praktfullaste blomning. Tidigt på morgonen hade det gamla "statistgänget" samlats utanför Bollnässtugan, glada och lyckliga, att även i år få medverka i festtåget. Vi visste att doktor Hazelius gjort kraftiga ansträngningar att göra vår festen bättre än någonsin. Medan vi diskuterade arrangemangen kring festen, sänktes flaggorna på halv stång samtidigt som Skansens alla klockor började ringa mäktigt och klangfullt i den blomdoftande vindstilla sommarluften.

Vi stirrade överraskade på varandra, förundrade och allvarliga på en gång. Vad hade hänt? Som en löpeld spred sig sorgebudet — doktor Artur Hazelius var död.

Under tryckt stämning skildes vi åt. På bår i sitt anspråkslösa hem i den gula tvåvåningsvillan låg Skansens skapare. Hans varma och fosterländska hjärta hade upphört att slå. Sverige hade förlorat en av sina äldste söner, "en som skänkt dess folk en av dess ståtligaste arvedelar".

FEST OCH ARBETSTUNGT . . . (Forts. fr. sid. 11)

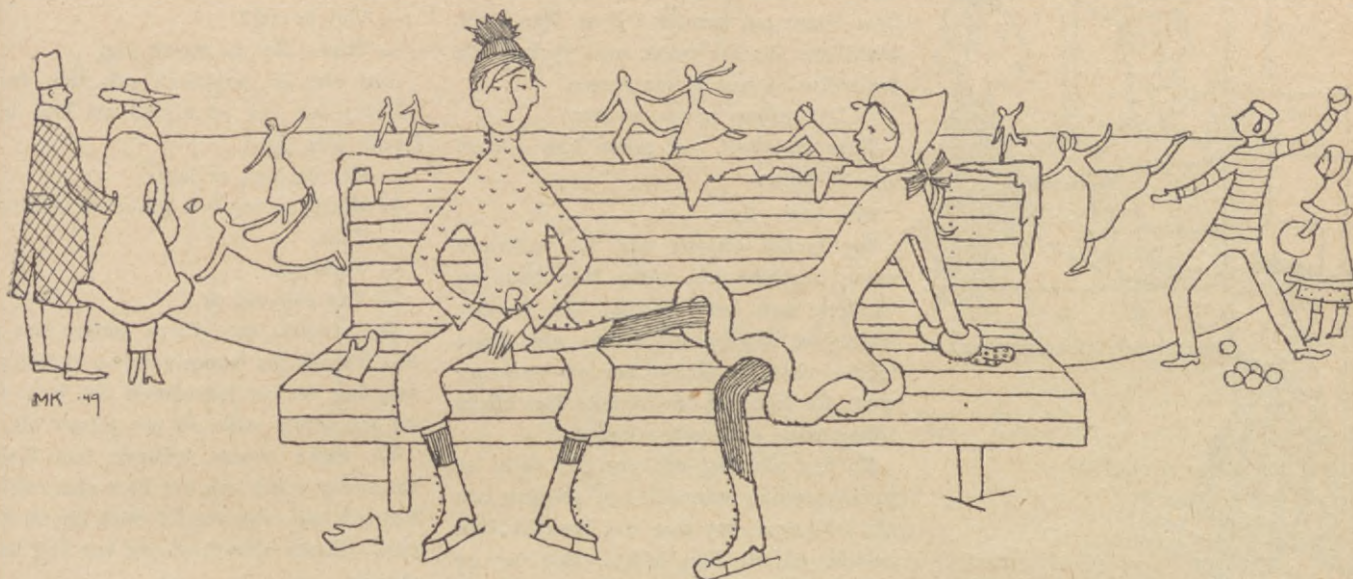
Sammanträdet hölls den 7 juli och behandlade frågor av gemensamt intresse för de nordiska länderna. Den nybildade organisationen förefaller redan ha fått ett gott grepp om sitt arbetsområde, och man var redan mogen för att upptaga problem av större internationell räckvidd på arbetsprogrammet. Som framgår av ledaren i detta nummer, rubricerad "En nordisk linje", stod frågan om ingrepp i den personliga friheten vid tuberkulosjukdom på dagordningen. Ett uttalande i denna fråga återfinnes även i ledaren. Organisationens sekretariat blev förlagt till Sverige även för den kommande arbetsperioden. Till ordförande omvaldes riksdagsman Sigfrid Jonsson och likaledes till sekreterare, kamrer Einar Hiller.

Efter förhandlingarna gjordes en utfärd till Uppsala, varvid de nordiska gästerna voro i tillfälle att göra besök vid kulturella sevärdheter, universitet, domkyrkan, bibliotek m. m. Studiebesöket i Uppsala avslutades med en visning av Kungl. Akademiska Sjukhuset, och de nordiska gästerna blevo här i tillfälle att få en inblick i hur svensk tuberkulovård av i dag arbetar. Visningen leddes av doktor Olle Hillerdal, som tog hand om gästerna. Professor Erik Hedvall var förhindrad att sköta mottagningen på grund av bortresa, men skickade en varmhjärtad hälsning till gästerna, vilken upplästes av doktor Hillerdal.

Uppsala läns konvalescentförening och sjukhusets ledning stod för värdskapet på ett perfekt och sympatiskt sätt — tack och heder åt gamla, anrika Uppsala för en vacker och minnesvärd dag!

"PROFILER SOM ARBETA PROFYLAKTISKT" — har tecknaren kallat dessa figurer. Med enklare språk betyder detta folk som motarbetar tuberkulosen. Vi beklaga, att figurerna från kongressen blivit så kraftigt förminskade — det är naturligtvis redaktionens och inte tecknarens fel!

ANSIKTET

AV GÖSTA PETERSSON

Jag kände genast igen ansiktet, men visste inte var jag skulle placera det. Hon hälsade inte på mej och jag hälsade inte heller på henne och i hennes ansikte syntes inte ett spår av igenkännande.

Det var på en buss och hon steg framåt i vagnen och jag såg inte hennes ansikte, men det satt fast på min näthinna.

Var hade jag sett det förut?

Tanken lämnade mej ingen ro. Ansiktet var så välbekant, men ändå så främmande. Jag funderade på ansiktet i en massa olika sammanhang. Jag gick igenom min bekantskapskrets och deras bekanta, människor som jag bara träffat nån enda gång på nån tillställning. Ingenstans kunde jag hitta igen ansiktet.

Var hon lik nån jag kände?

Jag tänkte på hennes ansikte som det var nu. Ögonen var blå och lite matta med ett fint nät av rynkor omkring. Ett kraftigt veck vid näsroten. Munnen var ganska stor med mungiporna lite nerdragna.

Hon ser trött och sliten ut, tänkte jag. Hon är väl i trettifemårsåldern ungefär som jag. Hon har säkert sett bra ut som

yngre, men med en del människor far livet lite hårt fram och det sätter sej i ansiktet på en del.

Jag steg av ett par hållplatser senare. Hon stog kvar på bussen. Jag stog vid hållplatsen och såg upp på hennes ansikte tills bussen körde. Jag letade i minnet.

Var har jag sett henne förut?

Var nånstans?

Var?

Tankarna tumlade om i huvudet. Jag började gå hemåt. Det var lite slaskigt, men borta på skridskobanan höll i alla fall en massa barn på och åkte skridskor. Jag stannade och tittade ett tag och fick se en tös i tioårsåldern som satte en rova. Hon satt kvar på isen och skrattade och då kom jag plötsligt ihåg.

Ansiktet.

Det var inte flickan på isen och hennes ansikte. Det var en annan skridskobana, en annan flicka. Det var länge sen. Jag tänkte efter, det måste vara ungefär tjugofem år sen.

Nu visste jag varför jag tyckte att jag kände igen den där kvinnans ansikte i

bussen. Nu när jag såg den där flickan sitta på isen och skratta. Nu var allt klart och jag förstog inte hur jag nånsin hade haft svårt att placera ansiktet.

Jag fortsatte hemåt. Jag gick och tänkte. Hur hade jag kunnat glömma hennes ansikte? Henne som jag en gång skulle ha velat göra vad som helst för.

Jag var väl tio eller elva år. Det var på vintern och jag var på skridskobanan. Jag åkte och satte krokben på flickor. Då fick jag plötsligt se henne. Hon hade satt en rova och satt på isen och skrattade. Jag tyckte hon var det vackraste jag sett nån gång. Jag kända mej alldeles tom och det blev som gelé i knäveckan. Jag kunde inte komma mej för att göra nåt på en lång stund.

Jag var kär för första gången.

Jag kanske var nåt äldre. Jag kanske var tolv år. Jag minns i alla fall att jag åkte runt kring henne för att visa att jag fanns till, men hon tycktes inte lägga märke till mej.

Så skulle hon gå hem och åkte och satte sej på en bänk för att ta av skridskorna. Jag tyckte också att det började vara dags

att dra mej hemåt. Jag satte mej bredvid henne på bänken. Hon kunde inte få av sej sin ena skridsko. Jag minns mycket väl att det var den vänstra. Hon vände sej mot mej.

— Vill du hjälpa mej; sa hon och log.

Vi kanske bara var elva eftersom hon sa du, men det spelar ingen roll.

— Ja, sa jag.

Hon räckte fram en liten fot och jag spände av henne skridskon.

— Tack, sa hon.

— Varsågod, stammade jag fram.

Hon gick hem och jag följde efter. Jag måste veta var hon bodde. När jag visste det gick jag också hem. Redan nu hade jag klart för mej att jag skulle göra nåt för henne. Göra nåt som visade hur det var ställt mellan oss, åtminstone från min sida.

Helst skulle jag vilja rädda henne från att drunkna, eller från några bovar som rövade bort henne, men det skulle nog inte komma nåt sånt tillfälle.

Det gjorde det inte heller och varje eftermiddag gick jag i flera timmar utanför hennes port i förhoppning att slumpan skulle föra oss samman. Men slumpan ingrep inte i handlingen ännu på ett tag. Jag hade nästan gett upp hoppet på att träffa henne, då vi en dag möttes på Stadsbiblioteket.

Då hade jag Nisse i sällskap. Han var ett år äldre än jag och är det väl antagligen ännu om han är i livet. Han hade alltid lätt för att prata med flickor och jag stötte på honom om henne.

— Det ordnar massa, sa han.

Efter en stund var saken klar och vi var bekanta.

Hon hette Rut.

Jag tyckte att det var det vackraste namn jag hört nån gång. Hon hade en väninna som hette Britta. Det namnet tyckte jag inte var nåt vidare, men Nisse tyckte visst att Britta var ett vackrare namn för från den dan började dom hänga tillsammans jämt och ständigt.

En dag när Rut och jag gick förbi en juvelerareaffär stannade hon och stog och såg i fönstret. Jag stog tyst bredvid. Hon pekade på ett litet hjärta. Det var av guld.

— Är det inte sött, sa hon.

— Jo, sa jag.

— Ett, sånt skulle jag vilja ha.

Jag svarade inte, men jag bestämde mej genast för att hon skulle få ett sånt av mej.

Hur få tag i pengar?

Jag funderade länge. Så kom jag att tänka på att min mor hade ett sånt där hjärta. Hon hade fått det i konfirmationspresent av sin gudmor. Jag visste att det låg hemma i en byrålåda.

Allt hade jag gjort för henne. Jag hade bjudit på bio och snask. Jag skulle ha räddat henne om hon hade blivit överfallen av bovar och banditer. Jag skulle ha hoppat i och dragit upp henne om hon fallit i och höll på att drunkna. Men jag skulle gå ändå längre. Jag skulle bli tjuv för hennes skull.

En eftermiddag när jag träffade henne hade jag min mors guldhjärta med mej. Jag hade slagit in det i ett litet paket och det var till och med en silkessnodd omkring så jag måste nog ha varit tolv år i alla fall. Nu stog det klart för mej vad man var i stånd att göra när man var kär. Nu började det gå upp för mej vilken makt kärleken i alla fall hade över människorna.

Jag var lite märkvärdig när vi träffades och jag minns; fruktansvärt nervös.

— Jag har en liten sak till dej, sa jag.

— Jaså, vad då?

Jag lämnade paketet och hon tittade på mej, sen sa hon:

— Vad är det?

— Öppna får du se, sa jag.

Hon slet av papperen och fick fram hjärtat. Jag såg på henne att hon inte trodde sina ögon.

— Får jag det, sa hon.

— Klart, sa jag och पोस्ते av stolthet.

— Tack.

— Varsågod.

— Vad sött det är.

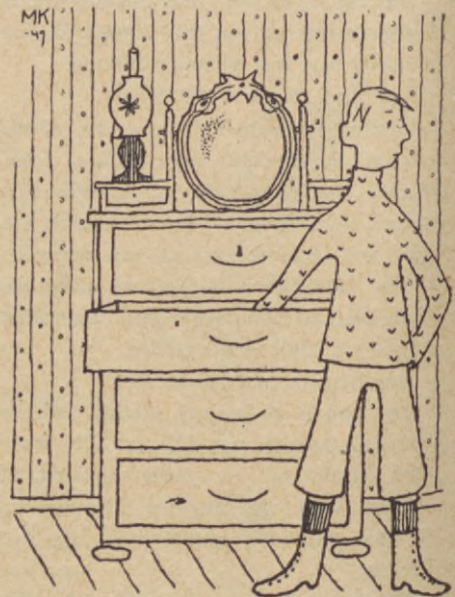
Jag svarade inte. Flera gånger sen på dan frågade jag henne vad hon tyckte om det. Jag vet att jag gjorde det bara för att hon skulle tacka ett par gånger till.

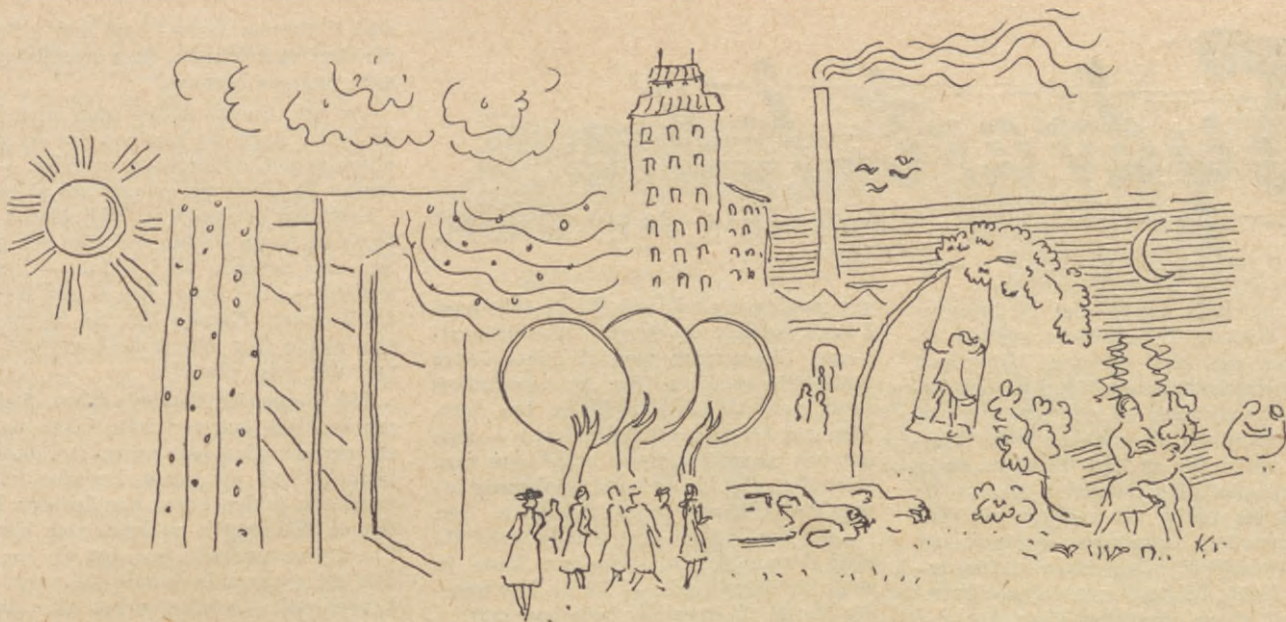
En vecka senare träffade hon Kalle. En larvig grabb och det blev slut mellan Rut och mej. Jag var för stolt för att begära tillbaks hjärtat, så jag var nog bara elva år.

Efter ytterligare en vecka städade min mor i byrån. Jag blev upptäckt, dömd och bestraffad.

Bestrafningen ska vi dra en tystnadens slöja över och när jag hunnit så långt i mina tankar var jag hemma och började gå uppför trapporna.

Konstigt, tänkte jag, att jag skulle kunna glömma hennes ansikte. Det var i alla fall ansiktet på en människa som gjort att jag fått det rejälaste koket stryk i hela mitt liv.

Dagens äventyr

av SVEN JACOB WESTBERG

Varje dag är ett äventyr...

Man vaknar kl. 7. Man har sovit gott åtta timmar, vilket lär vara lagom. Det är inte alltid man gör det. I går kväll var man trött, kände sig ganska visnen, förbrukad. Det är borta nu. Det var en annan människa som kröp till kojs, en dålig människa. Den som nyss vaknat är god.

I gardinspringorna strilar solskenet in. Därute är full dager. Det är en ny dag som väntar, frisk och fräsch. Den är fylld av möjligheter. Det kan bli en svart dag, en grå dag, en gredelin dag. Den kan gå efter schemat, ungefär som man tänkt sig, men det gör den sällan. Många främmande ting kan spela in — roa, oroa, förarga eller rentav bringa glädje och lycka.

Det kan helt plötsligt bli kallt och börja ösregna. Sådant kan möjligen vara bra för något, men roligt är det inte. Frukostägget kan vara skämt, vilket inte är så skämtsamt som det låter. Kaffet kan koka över, man kan bränna fingrarna på det och skära sig på brödkniven. Man kan få en glänsande idé med ty åtföljande inspiration och skriva en verkligt bra sak, som man drömmer om att få göra men aldrig eller sällan gör. Det blir kanske en novell, ett kåseri eller tredje aktens andra scen i en rolig pjäs, som man länge tänkt skriva. Men vad tjänar det till att skriva pjäser, som aldrig blir uppförda, än mindre tryckta. Det skrivs kolossalt mycket pjäser, som gulnar och möglar i arkiv och skrivbordslådor.

Dagen kan skänka mycket annat. Man kanske får en post-anvisning från något håll, alldeles oväntat. Pengar livar opp som en injektion. Man kanske möter den kvinna som man mycket drömt om men aldrig mött, så man kanske hux flux blir gift och blir en lycklig människa. Man kan möta många intressanta människor, som kanske berikar ens själsliv och ens plånbok, kanske rentav ändrar hela ens inställning till det rika mänskliga livet. Man kan vinna högsta nitvinsten på en gammal tombolott som man har, så man kan köpa ny kostym och ny hatt och allt möjligt som man drömt om och tittat på, bara tittat. Man kan — det finns faktiskt ingen ände på vad man kan råka ut för.

Det är en ny dag som väntar. Man stiger upp, liksom ur ett renande bad, sömnens bad. Man är en ny människa, en bättre människa, i varje fall betydligt bättre än man var i går kväll.

Varje dag är ett äventyr, kan åtminstone bli det. Det ska bli roligt att se vad denna nya dag har att bjuda på.

Jag striglar kniven och rakar mig. Jag använder kniv, har inget handlag med hyveln. Man har sina egenheter. Jag vill gärna sjunga, men det ska man inte göra på morron, sa min mamma, ty då får man gråta innan kvällen. Det vill man givetvis inte. Skrock, ja. Varför skulle det inte få vara lite sånt också. Men gnola och vissla får man. Jag tycker om att gnola och sjunga. Är man glad blir man gladare. Är man inte glad kanske man blir det av sången. Musiken har stor makt. Och man hör ju inte själv hur det låter. Ingen annan hör det heller, jag är ensam i stugan.

Jag tappar tvålborsten och skär en liten skåra vid örat. Otur, eventuell oskicklighet. En gång när jag skulle bort på möte skar jag mig vid näsroten. Det småblödde i flera timmar, så hela mitt uppträdande blev lite snedvridet. Så är det ibland. Det var en gredelin dag.

Jag dricker mitt silverte. Aldrig kaffe på morgnarna, det skulle fördärva hela dagen. Man har som sagt sina egenheter och varför skulle man inte ha det. Det klagas ju över att mänskorna blir alltmer likriktade. Jag blir alltmer olik andra.

Tidningarna öppnas. Det är som att öppna portarna till äventyrens land. Genom spalterna reser jag ut i den stora vida världen, där det händer så mycket — dumt, sorgligt, tråkigt, tragiskt, komiskt, vackert, spännande, storartat, skojigt. Vilka mängder av historier, romaner, noveller, satirer, humoresker — i koncentrerad form. Tidningarna är en stor del av dagens äventyr.

Frukostägget är inte unket, det är friskt och gott. Gröten är god, mjölken likaså. Det finns ingen dryck som smakar så gott som mjölk. Bocklingen är fin, potatisen bra. Kaffet är utsökt, lagom. Måltiden är harmonisk. En måltid ska vara som en liten

Sydvart här

AV ERIK SANDSTRÖM.

Det var kallt och blåsigt på bryggarbilens lastflak. I en svacka mellan ölbackarna satt han, blåfruset hopkrupen, och såg med hopknipna ögon på det förbiilande landskapet, på avlödade träd som susade förbi och på de nakna stubbåkrarna där säden för en kort tid sedan böljat som gula hav. Det var höst, skogen där hemma var fuktig och marken våt efter allt regnandet. Badstranden var avfolkad, metartiden förbi, och skolkamraterna hade, de flesta, börjat sin förvärvsverksamhet. Det fanns ingenting väsentligt som band vid hemorten längre. Och sjömanslivet hade lockat allt mera pockande den senaste tiden.

Nu satt han där på lastflaket, kall och ruggig, men på väg ut i det stora äventyrliga livet. Ensam bakpå flaket, en fattig gratispassagerare, kände han sig i alla fall som en världsomfarare vid tanken på havet. Fjärran länder med palmer, mörkhyade folk och vilda djungeldjur passerade revy i hans fantasi. Stolta skepp seglade under sydkorsets himmel. I strålände sol med passadvindarna, efter lyckligt genomridna stormar, och högt där uppe i maskorgen skulle han spana ut över vidderna, där flygfiskarnas silverstrimor blänkte över vattenytan.

Lastbilen slängde i kurvorna och vinden ven vass och bitande. Ibland kände han som om det fattades något — någonting förlorat. Han visste inte vad det var, men tanken fastnade vid det där hemma; de smala stigarna vid ån och vid sjöstranden, där de fantiserat äventyr tillsammans, han och kamraterna.

Om inte Georgs dåliga ögon varit, så hade de varit två bakpå flaket nu. Det

var meningen att han skulle ha följt med. I flera år hade de sjungit vilda sjömanssånger tillsammans, men så måste Georg skaffa sig glasögon för sin närsynthets skull, och till sjöss fordrades bra ögon. Man var tvungen att ha god syn — men det var någonting annat också som man måste ha, något, som hette: målsmansintyg. Bengt kände mot innerfickan. Där, i plånboken låg det. Georg hade hjälpt till med formuleringen — fadern hade ju ställt sig oförstående. — Då du blir myndig får du rå dig själv, hade han sagt.

Georg hade en driven handstil, och så skrev han dit namnet på papperet där det

stod: "Att min son — äger min tillåtelse, att efter eget fritt val taga anställning till sjöss, intygas härmed."

Om inte Georgs dåliga ögon varit kunde de ha slagit sig samman om en expedition genom outforskade områden — och rentav bli hövdingar någonstans söderut.

Lastbilen bromsade in. Vid sidorna reste sig de första stadshusen höga och mäktiga. Det brusade till i bröstet — hamnstaden! — snart skulle han se alla skeppen vid hamnen. Kanske låg det fartyg där, som skulle föra honom bort, sydvart här, mot allt som väntade.

Vid bryggeriet stannade bilen. Stelfrusen kravlade han ned från flaket inne på en stensatt gård där andra morgontidiga bilar höll på att lastas. Lederna kändes styva och huden kring handlederna hade fått en blå färgton av kylan och blåsten. Chauffören undrade hur det kändes, och fick ett stramande leende till svar. Det kändes stelt i ansiktet också efter draget på flaket.

Utanför porten låg gatan öppen mot hamnen. Det kändes litet egendomligt att lämna bilen, den var liksom en länk mellan hemorten och det stora okända. Här hade bilarna en annan nummerbokstav, bara det gav en känsla av främlingsskap och hemlöshet. Men, havet väntade. En eggande sjömansvisa tonade sin melodi inom honom då han stelbent traskade iväg åt det håll där hamnen fanns.

Mellan husfasaderna i slutet av gatan var sikten fri. Himlen tycktes nå ned i halvhöjd med husen. I bakgrunden skymtade ett svart fartygsskrov och en mast. En mast! —

Äventyrsböckernas stolta skepp seglade förbi för hans minnessyn. Bukiga segel under knirkande rår, gungande däck och vindmusik i riggen. Omedvetet tog han ut steglängden och vaggade en aning med överkroppen på sjömansvis. Det såg i magen då han gick förbi ett kafé, en kopp kaffe skulle ha smakat bra... Han kände mot bakfickan efter portmonnän, tvekade i stegen ett ögonblick, men fortsatte vidare. Det satt så mycket folk där innanför

högtid. Diskningen ska vara en tvagning, vars blaskiga dysterhet något mildras av lätt sång och gnolande.

I hjärnan börjar satserna rulla fram, som på löpande band. Det känns som islossning. Jag fattar pennan och raspar ner det som kommer på teleprintern därinne. Det blir en liten historia, en lätt sak, nånting i stil med det här. Det är kanske inte så snillrikt, men hur många skrivelser är snillrika. Det är skönt att pyssla med orden och få något gjort. Man måste väl tro att alltid har det något värde.

Jag promenerar ut, hämtar posten. Någon postanivisning var det inte, förstås, de duggar inte så tätt. Men ett rart lite brev var det, några reklamappar, meddelanden och annat krafs. Bättre lycka nästa gång.

Jag läser vidare i bladen. Där finns mycket att läsa. En liten, liten notis kan gömma en hel roman. Jag tar fram en bok och

glider in i författarens fantasivärld, som är rätt så underhållande. Plockar i mina papper, skriver på maskinen. Det går rätt bra. Jag är inte nöjd, dock inte långt ifrån.

Solen skiner, sedan kommer moln och täcker över den. Ungarna sysslar med sina lekar, som man inte riktigt förstår sig på. Deras röster hörs klart och tydligt, ty de tycker inte om att viska. På vägen kommer folk ibland, bilar pilar förbi, tunga lastbilar dundrar fram som tanks.

Dagen går. Skymningen kommer och kvällen.

Det var ingen särskilt bra dag, inte dålig heller. Den var som dagarna är mest. Många, många sämre har jag varit med om. Men ingen dag är precis lik den andra. Det är alltid skiftningar, större eller mindre. Den här dagen hände det inget stort och märkvärdigt. Det var bara en kedja av bagateller, men de var fyllda av liv, must och lust.

fönstret. Kanske fanns det något annat ställe där inte så många obekanta människor var församlade...

Det vidgade sig där gatan slutade. Åt sidorna sträckte sig ett mörkt vatten där plankstumpar och bråte guppade sömnigt mot kajens hammarband. Fartyget som låg där hade inga segel. Ett svart skrov med röda mönjefläckar på sidorna gav en vision av hårda stormar som vräkt sönder fartyget. Det röda var kanske märken efter skadorna som reparerats. Det doftade av äventyr kring kajen och fartyget. Tvekan gick han närmare skeppssidan, tog beundrande i landgångens mantåg, och tittade med kännarmin upp mot salningen på den släta masten. Någon sträckte sig ut över relingen midskepps och tömde en pyts i rämnan mellan kajen och fartygs-sidan. Det plaskade förargligt nära honom och han gick därifrån, vaggande på sjömansvis, en aning förolämpad.

På bänkarna i sjömansförmedlingens väntrum var det fullsatt. Han hade stannat i dörren och sett nyfiket på de församlade. Längst bort i ett hörn satt en stor karl med skjortkragen uppknäppt. På hans bröst skymtade en tatuering, händerna var dekorerade i rött och blått, och över vänstra kinden hade han ett långt, vitt ärr. Och där satt några ungdomar, pojkar, inte äldre än honom själv, men inväxta på något vis i väntrumets miljö.

Någon tilltalade honom. En ljushyad sjöman hade frågande vänt sig om. —

— Var kommer du ifrån?

Bengt blev nervös och svarade litet otydligt.

— Jag kommer hemifrån.

— Jasså du har inte varit ute förut. Tänker mönstra jungman förstås, tillade den andre ordknapp i frågande ton.

Mja, vet inte precis, svarade Bengt undvikande.

Sjömannen drog litet på munnen och vände sig bort. Bengt drog sig tillbaka i dörröppningen, det kändes litet besvärande att stå så där mitt framför alla de andra. Försiktigt ändrade han mössans läge och fick den att sitta litet snett mot vänstra örat. De andra pojkarna där inne hade mössorna så...

Någon kom ut från expeditionen och ropade: "— En eldare och en jungman till "Solland".

En av de äldre lämnade fram sina papper till den som ropat.

— Och så var det en jungman — en obefaren går också, sade mannen från expeditionen.

Den ljushyade innanför dörren vände sig om mot Bengt. — Ta chansen du, sade han uppmuntrande. — Lämna fram dina papper, tillade han när han såg de unga ögonens förvirring.

Ombudsmannen granskade honom ingående. — Du har inte varit ute för, frågade han.

— Joo — nej, det har jag ju inte förstås, fick han till svar.

Det kändes pinsamt att stå där och bli utfrågad inför alla de andra som satt där på bänkarna. Men han plockade ivrigt fram sina papper ur innerfickan. Intyget från "målsman" gnagde litet i samvetskanten. Men så fick han gå med in i förgården till sitt drömland.

Snöbyarna yrde in över fartyget som gick för halv fart i den dåliga sikten. Från bommarna över lastrumsluckorna och halvvägs upp i riggen hängde taggiga isdraperier som långsamt förlängdes av de överspolade sjöarna och kylan. På kommandobron vankade en skepnad fram och tillbaka och stirrade föröver genom snötjockan. Till rors stod en frusen jungman och såg svärmodigt ner i kompassen. Styrhjulet rök och slet i händer och armar, då sjöarna vräkte på från sidan yrsnön piskade mot hans ansikte och töade ner innanför halsduken och kraglinningen. Ibland släppte han kompassen med blicken

och stirrade ut i den kvällsdunkla snötjockan.

Styrmannen stannade ibland på sin vandring mellan styrbords- och bords-sidan och såg i kompassen. Bengt plockade valhänt med styrhjulets pinnar och justerade kursen. Den anbefallda kursen, som var så svår att hålla. Styrmannen såg prövande på honom och brummade: — Jaja, passa på rodret bara... Sedan började han sin vandring på nytt och Bengt andades ut och vaktade ängsligt kompassen.

Det hade varit gott om pinsamma stunder ombord, i synnerhet till rors. I början hade allt vad han gjort blivit avigt, själv sökte han intala sig att det skulle bli bättre bara han blivit mera van. — Om bara fartyget gått söderut hade det väl gått an, om man bara sluppit frysa...

Ibland drömde han om soliga palmstränder. De vilda djungeldjuren hade han slutat att tänka på, liksom han slutat att drömma om vilsamma vakter under ljumma passadvindar. Emellanåt gick tankarna till skidbackarna där hemma och gjorde de tunga vakterna svårare. Och äventyrlusten var inte lika brännande längre.

Genom snötjockan glimmade en stjärna ovanför kaltoppen. Ibland skimrades den bort av byarna. Det gick inte längre att drömma om palmerna i söder. Han fick en beslutsam glimt i blicken då Nordsjön vräkte en kall sjö in över bryggan.

— Han skulle mönstra av då de väl kommit i hamn. Det skulle säkert finnas något arbete för honom där hemma...

Polstjärnan glimmade kallt mellan snöbyarna. Södra korset var så avlägset — och grabbarna fick säga vad de ville när han kom tillbaka.

KAROLINAS SÄTERLÅT

Solen står högt,
och himmelen är blå,
blomman vid bäcken,
den nickar så lustigt. —
Beta mina kossor,
snart hösten kommer grå
med stormar,
som ylar så ruskigt.

Sin brokiga vävnad
slår dagern i guld,
bjällrorna sjunger
i fjällen,
och getarguten följer
er troget och huld
tills ekot förtonar
i kvällen. —

Solen har gömt sig
bak fjällen i väst,
fågeln i liden
har dämpat sin röst. —
Majros och Kruslin
och lisskua Bjäll,
i sätern jag väntar,
det lider mot kväll.

TOR BERGNER.

EPISOD I SOMMARNATT

AV PAUL KOLLMAN

Efter sommardagens olidliga hetta sänker sig kvällens välgörande svalka över borden i den lummiga backen, där några glada turister njuter av sin lördagsledighet. Någonstans spelar dämpat en grammofon, och de vinddrivna musikfläktarna blandar sig med syrsornas sirpande och myggornas surr till en varmtonande mollmelodi, som ackompanjeras av vågornas rytmiska plask. Medan västermolnens skära solkant bleknar mer och mer, ristar månen sin gyllene väg i den lätt krusiga, blåsvarta sjöytan, där den lilla färjan "Granliden" som en snigel rundar udden, som skymmer Strängnäs.

En lätt bris med den annalkande nattens hälsning får de sista gästerna att lägga rockarna kring sina axlar och dra flickorna tätare intill sig. Den lilla färjan har lagt till för sist gången, gungar lekfullt i svallvågorna efter en större ångare, som längre bort stävar förbi med tända lanternor. — Grammofonen har tystnat, och servitrisen plockar diskret undan disken, manande till uppbrott.

I sommarnattens halvdager sitter de hemvändande i färjan, lyssnar drömmande till vågskvalpet vid färjans sida eller viskar halvhögt till varandra. — Flickornas ljusa klänningar lyser i mörkret, bjärt kontrasterande de solbrynta ansiktena. Skepparen har släckt ljusen och tar sig en styrketår uppe i restaurangen, medan han väntar på klockslaget för hemresan; ty klockan är endast tjugo minuter i elva. Ingen kan undgå att smittas av omgivningens sömniga fridfullhet. Därför märker de knappast, att skeppsgossen, Hoppa-i-land-Kalle, kommer nedför backen över landningsbryggan bärande på ett tungt något. Först då han varsamt sätter ner knytet i en hörna av plyschbänken, drar han uppmärksamheten till sig. Det är ett sovande barn. — andetagen hörs tydligt i stillheten — vilket hoprullat som en liten igenkott ligger i det halvskumma bänkhörnet. Det är inte myc-

ket man kan se av den lille, endast ett par uppdragna nakna, spinkiga ben och ett burrigt stråblont huvud. Nu suckar han lätt, vänder sig mot andra sidan, medan andetagen blir oroliga. Så sätter han sig upp och gnider de sömndruckna ögonen, varefter blicken sökande, förskrämd glider över de kring sittande. — Det finns ingenting öppnare, mera tilldragande än ett barnansikte, där känslorna skiftar: först förvåningen — var är jag, sedan frågan — vilka är ni, sökandet efter ett bekant ansikte, en famn att ty sig till. — Men vi är främmande för dig, lille gosse, och därför blir du förtvivlad, du letar efter din mors välkända, goda ansikte men får endast se okända människor omkring dig. Och då gör du det enda raka, det förlösande — som också vi stora ofta så gärna ville göra, men inte gör, därför att vi är "stora" — du drar ned dina små mungipor och gråter, en hjälplös förtvivlans gråt, en gråt, som endast ett barn kan pretera. Du gräver dina små nävar in i de sammanpressade ögonen, medan tårarna sipprar fram därur i små bäckar. Vi försöka trösta dig, min lille gosse, en snäll tant tar dig i sina armar och talar vänligt med dig, medan en farbror köper karameller åt dig. Vi ser ditt ansikte lysa upp en smula, medan du ömsom tittar på godsakerna och ömsom på oss; vi ser tårarna torka på dina kinder, men du blir ändå inte riktigt glad, fastän vi kelar med dig och gör allt för att du skall känna dig trygg. — Det sökande är fortfarande kvar i din blick: något fattas dig. Och då äntligen kommer glansen i dina ögon, den rätta glansen, som endast den stora glädjen kan locka fram. Vi har inte alls lagt märke till kvinnan, som nyss stigit på båten, men då du plötsligt sträcker dina små händer emot henne, ser också vi och förstår: din mor har anlänt. Med vana händer sätter hon dig till rätta i sitt sköte. Du visar henne stolt godsakerna du fått för att sedan luta huvudet mot hennes bröst och överlämna dig åt

Varför? Har en författare inte rätt att bestämma över sig själv? Är han en allmänhetens livegen, en det offentliga livets passopp?

FÖRFATTAREN OCH OFFENTLIGHETEN

1.

Författaren, vare sig han är lyriker eller prosaist, har en föga avundvärd ställning i samhället. Det ställs nämligen så många krav på honom, krav som ofta är både kränkande och omöjliga att realisera. Han får titt och tätt ta emot förebrående frågor av ungefär denna art: — Varför sänkte du dej så lågt att du skrev den struntsaken? — Varför skriver du inte om det och det?

I regel är det så att de som ställer frågorna inte har den minsta rätt att ställa dem. Det är viktigpettrar som inte gjort

den minsta ansats att sätta sig in i författarens privata och offentliga liv och inte ansett det vara mödan värt att reflektera över huruvida en författare har några problem eller ej. Pumpar man frågeställarna upptäcker man snart att de inte ens läst författarens produktion. De har hittat nåt han skrivit i en publikation — det kan vara en dikt, en novell, en artikel, ett kåseri — och vips är de färdiga med sitt definitiva domslut.

Varför? Har en författare inte rätt att bestämma över sig själv? Är han en allmänhetens livegen, en det offentliga livets

passopp? Har han inte rätt att tänka själv, att ta ställning till sina egna problem, att bestämma över vad han skall skriva eller inte skriva?

Det förefaller inte så. Och det kan därför, för att klarlägga vissa begrepp och föreställningar, vara av intresse att ventiler förhållandet mellan författaren och allmänheten en smula.

2.

Varför blir man författare? Varför börjar man skriva? Är det i förhoppning om att förtjäna en massa pengar? Är det för att vinna ära och lagrar? Eller är det därför att man känner sig kallad, att man inte har nåt annat val?

Det finns flera svar till dessa frågor. Men låt oss stanna ett ögonblick inför kallelsen, det inre kravet.

Följer man kallelsen, lyder man kravet, har man endast sig själv att svara inför. Då är allmänhetens domstol detroniserad. Även om man känner med sig att man med sin dikt har ett budskap till andra kan man inte veta att dessa andra blir delaktiga av detta budskap. Här kan man ta ett exempel som Vilhelm Ekelund. Han räknas, och med rätta, som en av vårt lands största diktare. Men han säljs inte,

han läses inte; inte av flertalet, inte av massan, endast av en grupp trogna och invigda. Han får inte ens ut sina böcker på nåt av de stora förlagen därför att förlagen inte räknar med att hans produktion skall vara ekonomiskt räntabel. Men ändå fortsätter han. Han kan inte bry sig om vad man tycker om hans diktning, han tar inte råd, han följer endast sina inre krav och han följer dem omutligt, utan att kompromissa, utan att snegla åt kritik och publicitet.

Man kan ta ett annat exempel: Ivar Lo-Johansson. Han är en av våra stora ar-

en trygg, lugn och fridfull sömn. Vi breder en rock kring din lilla kropp för att du skall slippa frysa...

Långsamt glider färjan över vattnet. Vågskvalpet blandar sig med motorns entoniga surr. I fjärran skymtar Strängnäs' ljus över vattnet med domkyrkans mörka silhuett däröver. — Men jag tittar på barnet mitt emot mig i sin djupa förnöjda sömn. För min inre syn ser jag plötsligt åter detta lilla oskyldiga ansikte i förtvivlan, och ju längre denna syn varar desto fler ansikten dyker upp, alla lika förtvivlade, hjälplösa — barnansikten i Europa, i Asien, i hela världen. Barnansikten på vilken den stora ofreden tryckt sin prägel. Jag ser samma oroliga rörelser av barn, som väckts ur sin sömn av flygplans ilska

surr, ser samma av vild förskräckelse uppsparrade ögon, som stirrar mot brinnande hus och bombkrevader, ser samma hejdlösa gråt, förorsakat av svält, kyla och övergivenhet. — Ibland fastnar min blick på det lilla ansiktet mitt emot, där friden nu lyser. Men alla dessa där bakom, de förblir otröstade. Där sitter ångesten kvar och det sökande: de söker, de också, men det enda de finner är elände — död. Deras mödrar, som kärleksfullt kunde ta dem i sin trygga famn ligger i smutspölar vid dikesrenar, våldtagna, ihjältrampade av hårda soldatstövlar...

Jag tittar på dig, oskyldiga barn mitt emot mig, och hoppas, att detta aldrig skall bli din lott.

betardiktare, ja samhällsdiktare, och det är de stora allmänna problemen han brottas med. Eftersom han har ett budskap till de många, till alla, är han också angelägen att läsas, att bli känd, inte av ett fåtal utan av allt Sveriges folk.

Men om han är angelägen härvidlag har inte då folket rätt att ställa krav på honom?

Jo, förvisso.

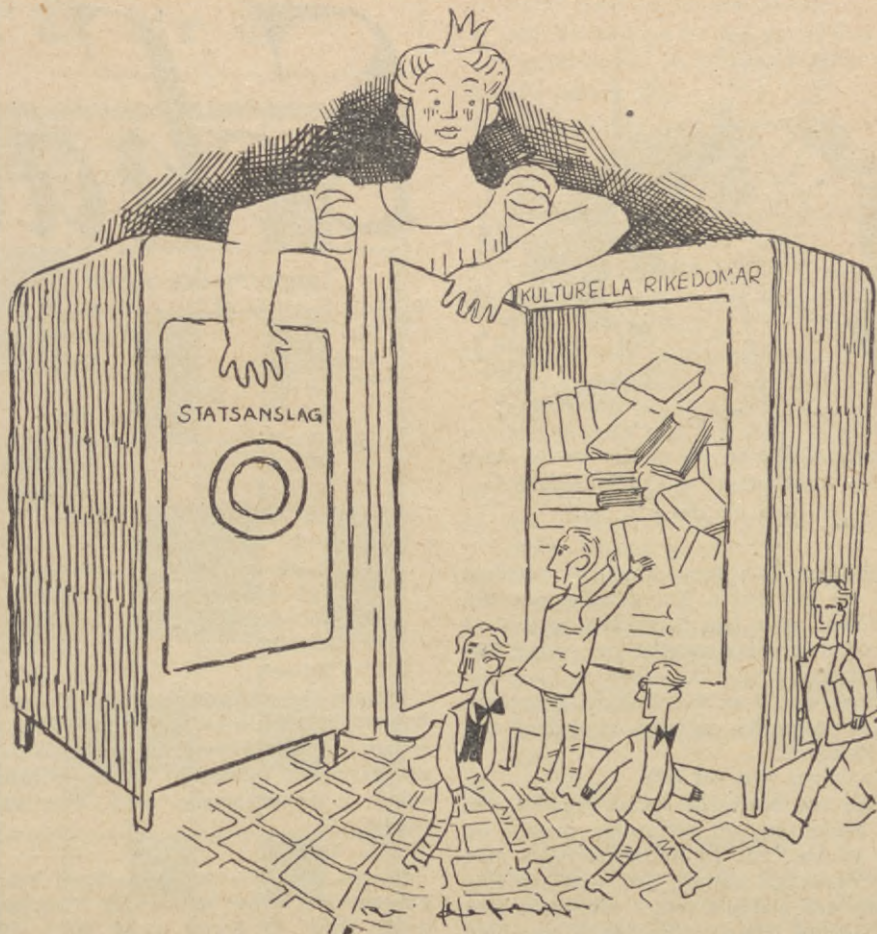
Skulle emellertid dessa krav bestå av anvisningar, av råd, av uppslag, av pekpinne direktiv vore det hans rätt att reagera och protestera. Att i sitt författarskap ta itu med de stora sociala problemen är inte detsamma som att ge avsteg på den inre kallelsen. Har man inte denna inre kallelse blir man inte heller nån stor diktare. Man kan på sin höjd göra habilt reportagemässiga böcker, man kan t.o.m. bli en bästseller, men man blir inte mer. All stor dikt, vare sig den är exklusiv eller ej, bryter sig fram ur en inre kallelse, ett krav, en nödvändighet. Så var det med Gorki, så var det med Andersen-Nexö, så är det också med Lo-Johansson. Och så är det också med Vilhelm Ekelund, med Gunnar Ekelöf, med Erik Lindegren.

3.

Så är det ett annat problem: det ekonomiska. Hur starka de inre kraven än är, vilkens själens ledstjärna man än följer, måste man leva, existera, uppehålla livhanken. En prosaist som fått en stor och trofast läsekrets behöver inte bekymra sig så mycket för det; de många upplagorna ger honom så dräglig inkomst att han ostörd kan fortsätta med sitt författarskap. För en exklusiv lyriker med liten läsekrets ställer det sig annorlunda. Har han ingen privat förmögenhet går det näppeligen livnära sig på sin diktning, allra

Den moderne pegasus — skrivmaskin och papper.

Skall författaren få hjälp och stöd genom statsanslag? — En utredning om bokförsörjning och författarnas förhållanden m. m. pågår.

minst han kanske är tvungen att själv ge ut och bekosta sina böcker. Han kan för all del leva på det allmänna, rent av på ålderdomshemmet, men det skulle nog lamslå honom; han skulle bli tigare, brusten, död. Det återstår alltså stipendierna, de privata och de statliga. Och här finns faktiskt en betydelsefull insats att göra. I samma ögonblick en diktares verk utgetts är det inte längre hans egendom, det är allmänhetens. Vem som helst kan köpa, låna och läsa hans diktverk, det är nåt han inte kan bestämma över. Och går vi ut ifrån att skönlitteraturen räknas till ett lands kulturella rikedomar har också landet ifråga skyldigheter mot den som skapar dessa. Det vore önskvärt, ja, det är nödvändigt, om den svenska allmänheten blev medveten om detta, om den kunde betrakta det som ett kulturkrav, om den kunde kämpa för detta kravs realiserande. Om man gör en jämförelse med exempelvis idrotten skall man finna i hur hög grad det kulturella (skönlitteraturen, konsten) är försummat i vårt land.

Och när det är så — vilka krav har man då rätt att ställa på diktaren, på författaren?

4.

Låt oss ta ett tredje exempel.

Det finns (vilken må lämnas därhän) en diktare som gjort en insats som är både erkänd och respekterad. Han har gett ut fyra diktsamlingar som betraktas som en betydande pionjärgärning, han har med dessa diktsamlingar fört en hittills försummad landsända in i litteraturen, hans diktning är både social och äkta; dessutom konstnärlig.

För dessa diktsamlingar har han erhållit mycket små honorar; de varierar mellan 300 och 500 kronor. Då han dessutom inte fått ett öre av statsstipendierna är det självklart att han inte kunnat existera på dessa honorar.

Vad har han då existerat på? Han har måst bo någonstans, han har varit nödsakad att äta och skaffa sig kläder, han har haft ekonomiska förpliktelser mot andra. Han har inte haft nåt annat arbete på sidan om och hans förläggare har inte uppmuntrat honom i nämnvärd grad. Hur har han existerat?

Jo, han har varit tvungen att skriva noveller och artiklar för olika tidningar och

Varför sänkte du dej så lågt att du skrev den struntsaken? — Varför skriver du inte om det och det?

tidsskrifter. Han har visserligen bemödat sig om att skriva bra artiklar och bra noveller. Men han har tidvis varit slutkörd och somliga noveller har endast blivit skräp.

Skall man i så fall bedöma hela hans produktion efter en enda misslyckad tidsskriftsnovell?

Själv gör han det inte.

Han har betraktat brödskrivandet som ett medel, ett sätt att kunna livnära sig för att ha kraft att kunna fortsätta med sin väsentliga uppgift, den som han inte svikit och aldrig kommer att svika. Han har sett på denna dåliga novell som man betraktar ett tillfällighetsarbete, han har skämts för den men han har inte haft någon annan utväg. Om han haft bättre ekonomi skulle han aldrig ha skrivit denna dåliga novell. Men han har aktat sig för massproduktion, han har inte skrivit ut sig, han har inte blivit ytlig och flack. Konflikten mellan vad han velat och vad han tvingats att skriva har i stället fördjupat honom. Det har varit en tragisk konflikt, oerhörd tragisk. Och det har varit hans dröm att en gång få det så att han endast behövt inrikta sig på det som är hans kall, hans krav, hans inre nödvändighet.

Det är möjligt att han aldrig kommer att få det bättre, ekonomiskt sett. Det är möjligt att han alltid tvingas att prostituera sig. Ty prostitution är det, andlig prostitution; och den är inte bättre än den kroppsliga. Men det är inte den prostituerades fel i det här fallet. Vilken må vara osagt; det är kanske ingens.

Ytliga domslut från dem som aldrig bemödat sig om att sätta sig in i och förstå hans belägenhet berör honom emellertid inte så mycket. Han har att stå till doms över sig själv och han är ingen slapp och överseende domare. Så mycket vet han att om han tvingas i slavtjänst är han fördenskull ingen slav. "Den är ingen träl som inte känner sig som träl" säger Erik Lindorm. Och till dem som inte förstår det, till dem som eventuellt stiger fram

Schack

Redigerad av
E. LUNDIN
och
G. SKARP

SICILIANSKT PARTI.

Spelat i matchen Moskva—Budapest 1949.

Vit: Vajda,	Svart: Kotov,
Budapest	Moskva
1. e2—e4	c7—c5
2. Sg1—f3	d7—d6
3. d2—d4	c5×d4
4. Sf3×d4	Sg8—f6
5. Sb1—c3	a7—a6
6. Lf1—e2	Dd8—c7
7. 0—0	e7—e6
8. f2—f4	Sb8—c6
9. Kgl—h1	Lf8—e7
10. Le2—f3	Lc8—d7
11. Sd4—b3	0—0
12. Lc1—e3	Tf8—d8

Genom dragomkastningar har nu uppkommit Scheveninska varianten vilken på senare tid varit föremål för undersökning av de ryska mästarna. Kotov kommer också i fortsättningen med överraskningar.

13. Dd1—e1

Genast 13. g4 för till synnerligen komplicerat spel efter 13. —, d5. T.ex. 14. e×d5, S×d'. 15. S×d5, e×d5. 16. L×d5, Le6. 17. c4, Sb4 etc.

13. — —	b7—b5
14. g2—g4	b5—b4
15. Sc3—e2	e6—e5
16. f4—f5	d6—d5!
17. g4—g5	— —

Därmed får svart definitivt hand om initiativet. Bäst var 17. e×d5. (17. —, e4. 18. d×c6, e×f3. 19. c×d7, f×e2. 20. D×e2).

17. — —	Sf6×e4
18. Lf3×e4	d5×e4
19. f5—f6	Le7—f8
20. f6×g7	Lf8×g7
21. Dd1—h4	— —

som belackare för en dagsländesak som han möjligen gjort sig skyldig till kan han svara med att citera en av sina egna dikter, den bör vara svar nog:

Fattigdomens black är svår.

Armodets tistlar växa.

Och varje stund som kommer och går får hjärtat lära en läxa.

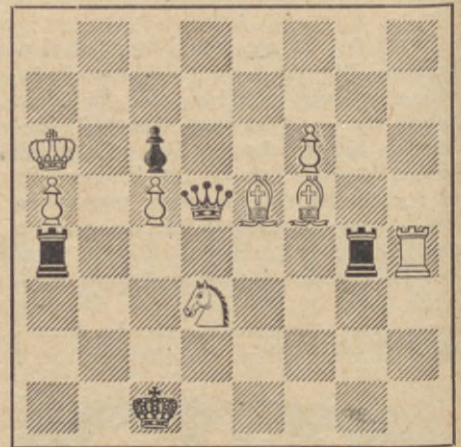
Men aldrig böjs jag så djupt som träl i gyttjan och i gruset att nödd jag säljer helt min själ och släcker det sista ljuset.

Ett sista angreppsförsök, som emellertid kväves i sin linda.

21. — —	Sc6—e7
22. Se2—g3	Se7—g6
23. Dh4—h5	Dc7—c8!
24. Dh5—e2	— —
Relativt bäst var Ta—d1.	
24. — —	Ld7—g4
25. De2—f2	Lg4—f3†
26. Kg1—h1	Sg6—f4
27. Le3×f4	e5×f4
28. Sg3×e4	Lf3×e4
29. Df2×f4	Le4—g6
Uppgivet.	

STUDIE.

Av H. Rinck.

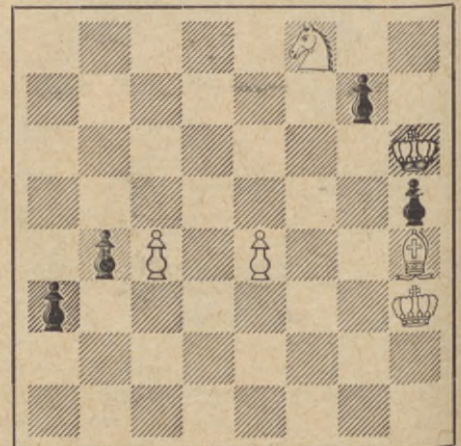

Vit vinner.

Lösning av problem av T. Vincer: 1. Ta6!

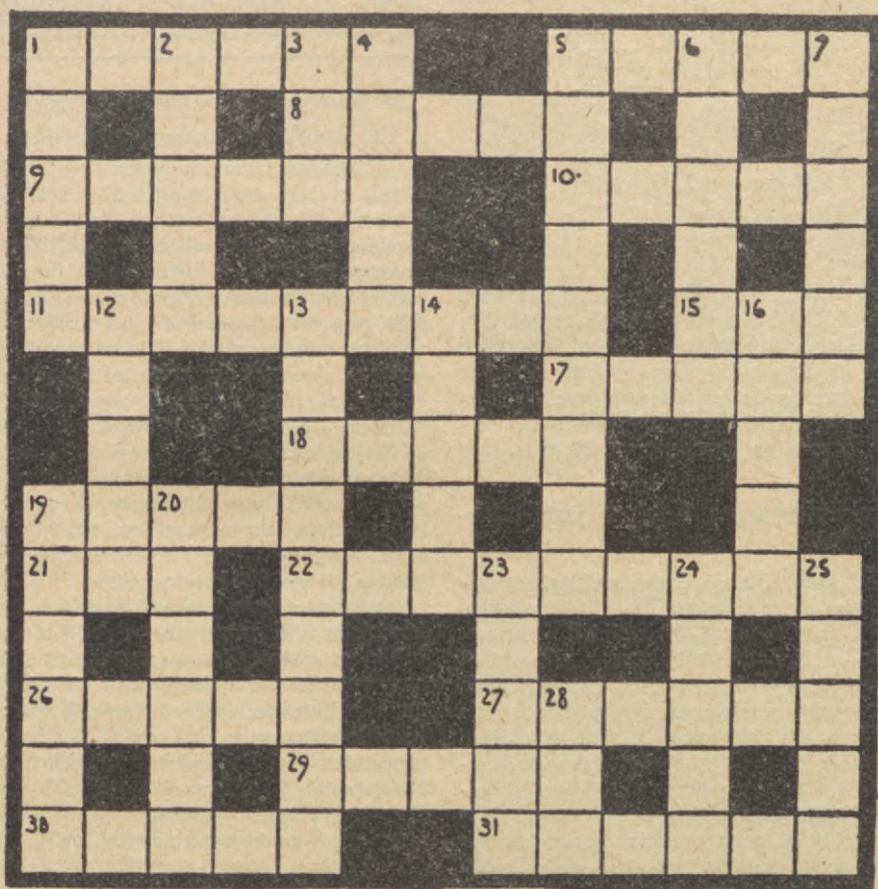
PROBLEM.

Av J. Berger.

Matt i två drag.

Korsord Nr 8

LODRÄTA ORD.

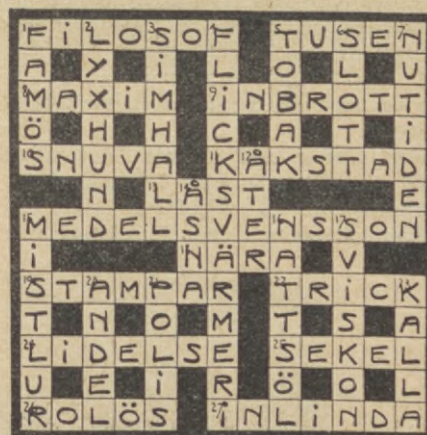
1. Svart fläck på en skönhet. (5)
2. När för mycket av den varan blev, tog farfar till en liten, liten slev. (5)
3. För posten. (3)
4. Gör skådespelaren och tar teaterdirektören. (5)
5. En som kommer med kritik. (9)
6. Inte reda pengar, men dock ett kapital. (6)
7. Vad en skeppskatt är. (6)
12. En jättedams klänning är sydd — för henne. (5)
13. "Huru länge skall mitt hjärta sucka, söka friden och med utsäglig smärta aldrig finna den i tiden..." (9)
(J. O. Wallin)
14. En lukt i Lofoten. (5)
16. En schematiserad bild av naturen, sedd i fågelperspektiv. (5)
19. Vem uppfann de luftfyllda gummingarna? (6)
20. Modern strykinrättning. (6)
23. Ach, meoin Gott! (5)
24. Sophie Liljedotter är Grönköpings äldsta. (5)
25. Är det till mars, men också till Mars. (5)
28. I brädspelet. (3)

Lösning till korsord nr 6.

Pristagare blevo: 1:sta pris kr. 10:— Elsa Nicklasson, Möregatan 10, Stockholm, 2:dra pris kr. 5:— dir. Lars Wiik, Sigtunavägen 12, Bromma. Priserna översändas per post.

VAGRATA ORD.

1. Torde vara mindre begärlig än rom.
5. Får brandsoldaten vara beredd på i sitt jobb. (5)
8. Hur det går för den kvicke. (5)
9. Är Niagara såväl som lutande tornet i Pisa. (6)
10. Frestar den hungrige, äcklar den mätte. (5)
11. Sågad och huggen ved i större och mindre partier. (9)
15. Hörbar reflexion. (3)
17. De aderton i en ring. (5)
18. Har en helt annan drill än den militära. (5)
19. "Med linullslockar som ringla, vattblå ögon och rosensnut." (5)
(Lindorm)
21. Älv som går förbi ett residens. (3)
22. En sångare som inte vill bli sedd. (9)
26. Hästfångare. (5)
27. Kanske glömde han sin Stina för en sup i Yokohama. ((6)
29. I det ideala äktenskapet. (5)
30. 500 kilo potatis. (5)
31. "Denna själens fromt dämpade åtrå att lyssna och emottaga." (6)
(Hans Ruin)

TÄVLINGSREGLER.

Lösningar till korsord nr 8 skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 sept. 1949. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 8". Glöm ej att tydligt ange namn och adress.

Två priser, ett på tio och ett på fem kronor utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i oktobernumret.

100 intyg vidimerade av Notarius Publicus **bekräfta**
att mjäll kan botas med **SEBUSAN**

Det samma gäller huvudklåda och fett hår samt håravfall om håravfallet förorsakats av mjäll. *Kvisslor försvinna med Sebusan svavelcreme.* Sebusan Dagcreme är det bästa puderunderlaget! Det bästa för hyn är Sebusan Nattcreme. Vill Ni läsa vad köparna skriver till oss om Sebusan så rekvirera vår gratisbroschyr med 230 intyg och tackbrev.

SEBUSAN-FABRIKEN, Stockholm Ö.

"Tuberkulosen kan utrotas med pengar"

Det är givetvis nödens och massfattigdomens tillbakaträngande i vårt land och en höjning av levnadsstandard, som haft sin stora inverkan på bl. a. barn dödlighetens tillbakagång, det är en sak som barnvårdsstationens initiativtagare i Osby, provinsialläkare Karl Rosén, alltid framhåller, då han talar för den förebyggande hälsovårdens utbyggnad. Tuberkulosen kan utrotas med pengar, brukar han säga, såsom med hälsobostäder och samma gäller i stor utsträckning med övriga folksjukdomar.

Men en förbättrad upplysning, där medicinska vetenskapens landvinningar om sätten att vårda hälsan meddelas åt människorna, har sin stora betydelse.

Ny anläggning för partiellt arbetsföra i Västerås

En fabriksbyggnad med ett arbetsträningsinstitut och en s. k. skyddad verkstad för produktionssvaga hyser arbetsvårdsnämnden i Västmanlands län planer på att uppföra i Västerås. Man har vänt sig till Västerås stad med en anhållan om fri tomt för en sådan verkstadsbyggnad.

Man räknar med att det finns minst 1800 partiellt arbetsföra i Västmanland. Eftersom cirka en tredjedel av länets befolkning är koncentrerad till Västerås och

trakterna närmast staden, anser nämnden det lämpligt att verkstadsbyggnaden blir uppförd inom staden. Staden är även lämplig ur den synpunkten att man här har stora industrier, framhålles det. Nämnden har tänkt sig byggnaden i två våningar med en grundyta av 600 kvm.

Socialvårdskurs i fager jämtlandsbygd

Jämtlands läns konvalescentförening anordnas under dagarna den 25—28 augusti en socialvårdskurs, förlagd till Hedmans hotell i Hälland. Till kursen väntas ett stort antal deltagare från Jämtland, och ett omfattande kursprogram har redan utsänts till deltagarna. Som föreläsare kommer bl. a. följande personer att medverka: Byråinspektören Roland Ericsson, arbetsvårdsfrågor, riksdagsman Nils A. Larsson, pensionsfrågor, bostäder och den nya sjukförsäkringen, ombudsman Paul Norlin, studiefrågor, ombudsman Sixten Nilsson, fackföreningsrörelsen och de partiellt arbetsföra, kurator Palmé, sysselsättning och försörjning för lungkonvalescenter.

Riksdagsman Algot Gunnarsson kommer att tala om arbetsgivarna och de partiellt arbetsföra, och från riksförbundet deltaga riksdagsman Sigfrid Jonsson och redaktör Sixten Hammarberg med föreläsningar om föreningsarbete och medlemsansvar.

"Ältagården" populärt semesterhem för lungkonvalescenter i Sthlm

FLIS (Föreningen för lungsjuka i Stockholm) invigde söndagen den 10 juli ett semester- och rekreationshem med tillhörande markområde och badstrand. Denna anläggning ligger vid den vackra Ältasjön endast några minuters buss- eller cykelväg från centrala Stockholm. På området har uppförts två byggnader, den ena med kök och samlingsrum. I den andra byggnaden finnes sovplatser för 14 sommargäster. "Bygget" har kostat föreningen omkring 20 000 kronor. Härtill kommer det jättearbete medlemmarna själva offervilligt nedlagt för att få det hela i gott skick. Fritidsområdet arrenderas av Stockholms stad — ett förtjusande stycke vacker natur om cirka 3 000 kvadratmeter.

Invigningen inleddes med kaffe och sockerdricka i all gemytlighet i det fria med inbjudna gäster, föreningsmedlemmar och sympatisörer vid dukade bord. Föreningens ordförande, fröken Karin Karlsson, hälsade välkommen och sedan hölls invigningstalet av förbundssekreteraren Kurt Kristiansson i De lungsjukas riksförbund. En sångkör inom föreningen underhöll en stund med vackra sommarvisor. Alla syntes stortrivna i den natursköna omgivningen, och det var med verklig saknad Status medarbetare lämnade denna idylliska rekreationsort under det att tonerna från "Tvåradiga Johan" — Flis egen dragspelsvirtuos — flödade över Ältasjöns solglitterande vatten.

FRAMTIDENS SJUKHUS

Det påstås, att när det stora Södersjukhuset i Stockholm planerades, så ville dess konstruktör, ingenjör Hjalmar Cederström, lägga en landningsplats för helikopterambulanser på sjukhusets tak. Förslaget lär ha avvisats som alltför fantastiskt.

Utvecklingen har emellertid gett Södersjukhusets konstruktör rätt. Hans tanke var riktig och har redan blivit praktiserad i verkligheten. Ett amerikanskt sjukhus, Herrick Memorial Hospital i staden Berkeley i Kalifornien, har just en sådan landningsplats för helikopterambulanser på sitt för ändamålet specialkonstruerade tak. Från taket leder hissar, som för de sjuka direkt ner till behandlingsavdelningarna.

Detta är bara början till en fantastisk utveckling på sjukhusbyggandets område, åtminstone om man ska tro en amerikansk arkitekt, Alfred L. Aydelott, som i tidsskriften "Modern Hospital" gett en vi-

Flis semester- och rekreationshem vid Ältasjön.

sion av, hur sjukhusen kommer att ta sig ut om femtio år.

Han tror att sjukhusen i stor utsträckning kommer att byggas av färdiga delar, tillverkade vid olika specialfabriker, och sen monteras på byggnadsplatsen. Ungefär på samma sätt som för närvarande sker här i landet med de monteringsfärdiga trähusen.

Framtidens sjuksalar kommer att vara försedda med ofantliga glasfönster, som möjliggör för samtliga patienter att se ut över det kringliggande landskapet. Fönstren har inbyggda soljalusier mellan de dubbla rutorna och är så konstruerade, att de isolerar från kyla lika effektivt som den mest välbyggda vägg. Sjuksängarna blir ställbara i höjdläge ungefär som våra nuvarande tandläkarstolar, när sängen ska bäddas är det bara att ställa in den på lämplig höjd, och skåp- och garderobstrymmen för varje patient kommer att byggas in på sinnrikt sätt i sjuksalarnas väggar.

Temperatur, puls och andningsfunktion registreras direkt från patienten i sängen på elektrisk väg till avdelningssköterskans kontrollrum, och sjuksalarnas ventilation tillgodoses genom ett system, som bland annat pumpar in syre i de olika sjukrummen.

Uppvärmningen av sjukhusen kommer att ske genom i väggar, tak och golv inbyggda elektriska värmeelement. Det är ingen brandrisk förknippat med ett sådant system, alla eldsvådor kommer att snabbt kunna avvärjas genom en ännu okänd gas, som är oskadlig för människor. Förresten blir det inte alls nödvändigt med våra dagars vidlyftiga, dyrbara och skrymmande brandskyddsanordningar, ty framtidens sjukhus kommer helt och hållet att byggas av eldfast material.

Det blir enkelt att sköta ett sjukhuskök om femtio år — om man ska tro den amerikanske arkitekten. All tillagad mat kommer att djupfrysas för att sen uppvärmas omedelbart innan den ska serveras patienterna, på så sätt blir det möjligt att under en enda dag laga sjukhusets hela matbehov för t.ex. en vecka framåt.

Naturligtvis kommer varje sjukhus att ha sitt eget apotek från vilket inte bara de ineliggande patienterna utan också klinikklintelet får sin medicin. Och att sitta i framtidens sjukhusväntrum blir bland det roligaste man kan tänka sig. I väntrummen kommer att finnas barservering och television och man kommer att få se filmer och lyssna till föredrag om hälsovård och allt möjligt annat intressant och trevligt.

Detta är bara några stickprov på den amerikanske arkitektens tankar om framtidens sjukhus. Det är som att läsa en berättelse av Jules Verne.

Den som vill kan redan nu spinna vidare på dessa uppslag och låta fantasin skena iväg. Tänk Er framtidens sanatorie-sköterska, där hon sitter i sitt lilla kon-

Den första helikopterambulansen landar på taket till det amerikanska sjukhuset Herrick Memorial Hospital i Berkely i Kalifornien.

Framtidens sjukhus sådant den amerikanske arkitekten Alfred L. Aydelott tänker sig det.

Riksombudsman

förhandlingsvan och väl meriterad i socialpolitiskt kunnande samt med ingående kännedom om svensk sociallagstiftning, erhåller anställning i De Lungsjukas Riksförbund från och med den 15 september eventuellt 1 oktober 1949.

/ Ansökningshandlingarna, som skola åtföljas av läkarintyg om nuvarande hälsotillstånd jämte betygsavskrifter och referenser, skola ställas till De Lungsjukas Riksförbund, Kocksgat. 15, Stockholm, före d. 1 septemb. 1949 och vara märkta "Riksombudsman".

trollrum på sjukavdelningen och på en elektrisk mätare avläser, vad varje patient har för temperatur efter "tysta turen"! Hur genial är inte idén? Fast för de framtida patienternas skull måste man hoppas att deras termometrar inte av misstag någon gång kopplas till en starkströmsledning.

Landstinget i Uppsala län ger utbildningsbidrag åt partiellt arbetsföra

De partiellt arbetsföra i Uppsala län skall få nya möjligheter till yrkesutbildning. Landstinget har beslutat att ge kommunerna bidrag med upp till 75 proc. på deras egna kostnader, dock högst 2 000 kr. per person. Detta betyder att en flerårig utbildning genom exempelvis pensionsstyrelsen blir väsentligt mindre betungande för hemkommunen. Den som har möjlighet att starta egen rörelse kan därutöver få verktyg och mindre maskiner. Bidragen sökes genom länets arbetsförmedling.

Ny metod "mot hopplösa fall av lungtuberkulos".

En ny metod, som går ut på att läka lungsjuka genom perforering av muskelvävnaderna i bröstkorgen, har lanserats av den schweiziske läkaren Dr Gustav Maurer, som meddelar att han fullständigt kurerat 38 patienter, vilka av andra läkare betecknats som hopplösa fall.

Dr Maurer förklarar att håligheter orsakade av lungtuberkulos inte kan angripas med hjälp av droger eftersom det koagulerade blodet bildar en fast vägg omkring dem. En ofta använd metod är kollaps av lungan genom tryckluft. Därvid pressas blodskorpan över håligheten så att blodflödet kan förstöra tuberkulosebaccillerna. Man kan även avlägsna håligheten genom kirurgiska ingrepp.

Dr Maurers metod går ut på att borra en tunnel eller kanal genom huden och muskelvävnaderna in till håligheten. Han använder ett specialinstrument, som skär ett hål på sju millimeters diameter. Denna kanal utvidgas till 18 millimeter genom att steril sjömossa införes i den. Sjömossan expanderar när den blir fuktig.

Sedan införes gasväv i den angripna håligheten och genom den utvidgade tunneln tillföres sedan streptomycin och para aminosalicylsyra (P.A.S.). Gaskompressen bytes var tredje dag. Patienten kan själv tillföra drogerna genom att droppa

dem på gaskompressen i tunneln, förklarar Dr Maurer.

I de 38 fall Dr Maurer behandlat sedan mars 1949 avlägsnades tuberkulosebaccillerna på 17 dagar i genomsnitt.

Ordföranden i amerikanska lungspecialistsällskapet, Dr Edwin A. Levine, förklarar att Maurers metod skall undersökas och provas i Förenta staterna.

Calmettevaccinationen blir allt populärare

Alla negativa ympade om tio år?

Tuberkulosen innehade länge främsta platsen såsom dödsorsak i vårt land, men under de sista decennierna har den överträffats av åtskilliga andra främst tumörer, hjärt- och kärleksjukdomar. Icke endast relativt utan även absolut befinner sig tuberkulosödligheten i vårt land i oavbruten minskning, och därtill har jämte en rad andra faktorer den sjukdomsförebyggande verksamheten, Calmettevaccinationen, i hög grad bidragit.

Calmettevaccinationen infördes i Sverige för över 20 år sedan och omfattade till att börja med huvudsakligast personer, som levde i smittfarlig miljö, men numera har den utsträckt till värnpliktiga, skolbarn, gravida kvinnor och framförallt nyfödda, som är i särskilt hög grad mottagliga för tuberkulos. På våra förlösningssanstalter, åtminstone i de större städerna, är Calmettevaccinationen numera helt genomförd, och där propagandan drives på ett riktigt sätt, är anslutningen mera än 90-procentig. De i hemmet födda barnen är det ännu icke ordnat för, men bäst vore om de bleve ympade vid första besöket på barnavårdscentralen eller också att barnmorskorna fick göra det, framhåller dr Erik Hagberg i en artikel i Jordemodern.

Farhågor har uttalats, att det nyfödda barnet ej alltid skulle ha förmåga att reagera tillräckligt kraftigt på det tillförda vaccinet, men detta har visat sig vara överdriven pessimism. Av 3 727 nyfödda, vaccinerade barn å Örebro lasarett blev 91,7 proc. positiva, och liknande resultat har erhållits på andra håll.

Genom den rika erfarenhet, vi nu har av Calmettevaccinationen, vet vi, att den är alldeles ofarlig. Hittills känner vi ej till något fall, där det visat sig, att på rätt sätt använt vaccin skadat. Ympningen ger ett gott skydd. Av 858 tuberkuloshotade och vaccinerade barn i Göteborg insjuknade endast 2 i tuberkulos och ingen avled i sjukdomen. Av 10-talet fall, som vägrat ympning, avled 3 i tuberkulos och ytterligare ett insjuknade. Man räknar med att vaccinationsskyddet kvarstår 6—10 år, ev. längre. På örebromaterialet påvisades positivitet i över 90 proc. ännu efter 2—3 år. Sedan Calmettevaccinationen infördes i Sverige har den för varje år ökat i omfattning och f. n. vaccineras årligen betydligt flera än antalet nyfödda.

Fortsätter ympningen i samma takt, kommer om c:a 8—10 år hela Sveriges tuberkulinnegativa befolkning att vara vaccinerad.

En frågande röst i pressen . . .

Skulle icke de partiellt arbetsföra, äldre arbetslösa m. fl. mera kunna användas för expeditjonsarbete inom socialvård, statistikarbete, arbetsförmedlingar, kansliet o. s. v.? Som förhållandena nu är förefaller det som om en stor del av denna personal rekryteras bland unga, fullt arbetsföra, som skulle kunna göra mera nytta i produktionslivet, bl. a. som hjälp till hårt ansträngda föräldrar, vilkas jordbruk de en gång skall ta i arv. På så sätt kanske också modernäringen så småningom skulle kunna klara sig utan understöd från skattebetalarna.

(Klipp ur tidningen Expressen)

BÄST I RADIO . . .

"Too late, too late, T. B. is killing me . . ."

De där orden var ledmotivet i en sång jag hörde idag. En av killarna i luckan bredvid, som har grammofon, hade skaffat den på skiva. T. B. Blues heter den, Tuberculosis Blues. Det är Josh White som sjunger. Jag har alltid varit fascinerad av hans plattor men den här tyckte jag inte om. Han sjunger bra som alltid, men jag tycker inte om innehållet. "För sent, för sent, tuberkulosen håller på att ta död på mig" Nej, den är för defaitistisk för mig. Jag tycker inte om att man framställer lungsoten som en obotlig, alltid dödsbringande sjukdom. Det är den lungotsromantiska uppfattningen och den är alltför vanlig.

Visst är dödligheten stor i tuberkulos, men man får inte glömma att många blir friska också. Och ska man ge sig själv den största chansen att bli frisk så måste man också tro att man blir frisk.

Det vore skönt om den där romantiska synen på tuberkulosen kunde försvinna. Tragiken i sjukdomen ligger inte alls i så hög grad på det romantiska planet som på det sociala. Den där litterära typen av lungsjuk, som lever hektiskt på randen av avgrunden och försöker ta ut det sista av liv han har inom sig, den typen finns men är sällsynt. Desto vanligare är de lungsjuka, som genom ekonomiska svårigheter och olösliga anpassningsproblem hindras från att vinna fullständig hälsa — och desto tragiskare deras öde.

(Lars Hansegård i Fönstret den 30/4)

På landet, i vacker skogsbygd finnes plats ledig att sköta hemmet åt änking med 15-årig son. Självständigt arbete, eget rum. Ej utearbete. Svar till "Östergötland" d. t. k., f. v. b.

JÖNKÖPING**June-Munktell
Marinmotor**

för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg

**AKTIEBOLAGET
JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK**Jönköping. Telegr.-adr.: Motor
Telefoner: 197, 897.**BETALD ANNONSPLOTS****MALMÖ****GOLVBRUNNEN FIX** Patenterad
FIX har till ändamål att förhindra att
avloppsvatten stiger upp i källarlokal.
Lämplig för tvättstugor, pannrum, bad-
rum etc. Godkänd av Sv. Kommunal-
Tekniska Föreningen.**BERNH. PERSSONS GJUTERI**
Västanforsg. 6 MALMÖ Telefon 237 75**MARMOR, KALKSTEN
och GRANIT****INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON**
— Villa Daisy, Marijedalsvägen —
MALMÖ Telefon 153 80**O. NORMANNS FRÖHANDEL**

Etabl. 1885

Skomakargat. 4. Tel. 201 78, 781 54.

Postgiro 14009.

BETALD ANNONSPLOTS**NORRKÖPING****FIRMA MARTIN JANSSON**

Godsgatan 11 Telefon 244 98

— NORRKÖPING —

Säljer: Byggnadsmaterial.

Utför: Asfalt- o. Isolationsar-
beten, Massagolv m. m.**GYNNA****Status annonsörer****NORRKÖPING****Aktiebolaget Trycksaker**BOK- & ACCIDENSTRYCKERI
Repslagaregatan 25
Telefon 209 52 Postgirokonton 13 05 52**SUNDSVALL****NORRLANDS TRAVSÄLLSKAP**avhåller å Bergsäckers Travbana Sunds-
vall, travtävlingar c:a 30 söndagar under
Mars—Oktober 1949. Totalisator.631 88 Pressrummet 630 61
Tel.: Kontoret 4270 — Banmäst. 5330**U M E Å med omnejd****BETALD ANNONSPLOTS****UPPSALA****KUNGSÄNGENS****KEMISKA TVÄTT**Kungsängsgatan 23
Tel. 382 52

REKOMMENDERAS

A.-B. RÖRKOMPANIET

E. B. Widén

Vaksalagatan 27 — UPPSALA
Tel. 307 86, 347 86

Fil.: Kyrkogat. 4, Norrtälje. Telefon 1179

Värme, Ventilations- och Sanitets-
anläggningar samt Reparationer**Samarbetskommitté för partiellt
arbetsföra i Uppsala län**De olika grupperna av partiellt arbets-
föra i Uppsala län har vid ett gemensamt
sammanträde med delegater för deras för-
ening beslutat att bilda en samarbets-
kommitté. Efter diskussion beslöts en-
hälligt att en interimstyrelse skulle till-
sättas, till dess de berörda organisationer-
na själva utsett vardera två representan-
ter till en dylik samarbetskommitté för
partiellt arbetsföra. Till ledamöter i in-
terimstyrelsen utsågs för Uppsala lokalavd.
av DVR, hr Tottie Eriksson, Uppsala, tillika
sammankallande; för Uppsala läns konva-
lescentförening hr Bengt Johansson, Up-
sala; för Uppsala läns blindförening hr
Ragnar Stridh, Österbybruk för Uppsala
dövstumförening hr Ernst Eckman, Up-
sala, och för Uppsala lokalavd. av hörsel-
främjandet, prosten Nils Gyhlenius, Bergs-
brunna.**VÄSTERÅS****BRÖDERNA NARVING****Charkuterifabrik**
Tel. 318 41, 318 10 — HYTTAN
— PARTIAFFÄR —
REKOMMENDERAS**EDSTRÖM & GRANDELL****Plåtslageri**Tel. 306 12 Blåsbrogatan 10 Tel. 306 12
Västerås**ÖREBRO****Örebro Lump- & Skrotaffär**Magasin o. Kontor, Triangeln, Örebro
Tel. 130 43Köper och säljer i parti och minut:
Järn- och Metallsrot samt Lump av
alla slag.**VID BESÖK I ÖREBRO**

REKOMMENDERAS

FENIX — FREDEN**TERASSRESTAURANTEN**BERGSLAGENS ALLM.
RESTAURANTAKTIEBOLAG.Kapptyger, klänningstyger o. siden
köpes billigast i Örebro

hos

A.-B. YLLE- & SIDENLAGRETFredsgatan 13, 1½ tr.
Telefon 184 29**VID BESÖK I ÖREBRO**

REKOMMENDERAS

FENIX — FREDEN**TERRASSRESTAURANTEN**BERGSLAGENS ALLM.
RESTAURANTAKTIEBOLAG.**Blomsterhandeln GULLVIVAN**

(Inneh. V. Ericsson)

Köpmangatan 15 A. Tel. 101 48
ÖREBRODagligen färska blommor, Kransar,
Buketter och kistdekorationer.

Rekommenderas.

LEONTINE WIDLUNDS EFTR.**Hembageri**

Tel. 106 26 Nygat. 28 Tel. 106 26

Inneh. Sven Åslund

Rekommenderar sina tillverk-
ningar.

GAVLEVERKENS

Gasspisar — Vedspisar — Vattenvärmare
I modernaste konstruktion och arkitektur
Tackjärnsgjuteri — modellverkstad
Mek. verkstad — emaljverk

GAVLEVERKEN AB

Tel. 3643 GÄVLE Tel. 3643

BETALD ANNONSPLATS

Pälsen Ni drömmer om...
finner Ni hos

Gör ett besök hos oss — Ni behöver ej känna något köp-
tvång — och övertyga Er om att vi har just den päls
Ni "drömt om".

Bråddgatan 1 NORRKÖPING Telefon 210 02

Vill Ni läsa STATUS

regelbundet varje månad?

Insänd kr. 7:— per postgirokonto 950011 och
Ni erhåller Status (12 nummer) under ett år.

GEFLE METALLGJUTERI

SVEN G. DAHLQVIST.

Upplandsgatan 9, Box 251. Telefon 4499
GÄVLE

Utför metallgjutgods i alla rödgodsle-
geringar i styckevikter upp till 600 kg.
Lagerbussningar alltid i lager.

BEGÄROFFERT.

AB Figeholms Bruk Figeholm

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta
kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan
Jacquardkort — Registerkartong

Standard Hotell

Köpmangatan 30
LULEÅ

CENTRALT - MODERNT - BEKVÄMT
Restaurant med fullst. rättigheter

Tel. 3420 el. namnanrop "Standard Hotell"

AKTIEBOLAGET NYFORS JÄRNVAROR

Nyforsgatan 9, Eskilstuna
Tel. 319 31, 344 95

★

Välsorterad Järnhandel